

ΚΩΝΙΤΣΑ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΚΩΝΙΤΣΗΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1972
'Αρ. 117—118
"Έτος ΙΑ"

KONITSA

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΚΟΝΙΤΣΗΣ

Έκδιδόμενον ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τοῦ Συνδέσμου Κονιτσιωτῶν «Ο ΑΩΟΣ»

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ: ΔΗΜ. ΜΗΛΙΓΚΟΣ, Λεωφ. Ἀλεξάνδρας 73, Ἀθῆναι

ΓΡΑΦΕΙΑ: Βύσσης καὶ Καίρη 2 — ΑΘΗΝΑΙ

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ

Ἐσωτερικοῦ : Δρ. 100 — Κοινοτήτων : Δρχ. 150 — Ἐξωτερικοῦ: Δολλάρια 8
Διὰ τοὺς κατοίκους τῆς περιοχῆς Κονίτσης δρχ. 75

Διευθυντής: ΑΛΕΞ. ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ, Ἀγίας Ζώνης 48 — Ἀθῆναι

Τυπογραφείου: Κ. Ἀθανασίου, Ἀριστοφάνους 9 — Περιστέρι

Ἀνταποκριτής ἐν Κονίτσῃ: ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΕΥΘΥΜΙΟΥ

Ἀντιπρ)πος ἐν Ἰωαννίνοις: ΑΡ. ΠΥΡΡΟΣ δικηγόρος, ὁδὸς Μπότσαρη τηλ. 654

» ἐν Θεσ)νίκη: Κ. ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ Ἱατρός, ὁδὸς Ἰκτίνου 4, τηλ. 78.949

Ἐμβάσματα: ΔΗΜ. ΜΗΛΙΓΚΟΝ, Λεωφ. Ἀλεξάνδρας 73 (Τομεύς 702)

Άλληλογραφία : ΑΛΕΞ. ΛΑΜΠΡΙΔΗΝ Ἀγίας Ζώνης 48 — Ἀθῆναι

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εἰκὼν ἔξωφύλλου

: Κυνήγι ἀγριόχοιρου στὴν Κόνιτσα

Α. Κ. Ἀλεξανδροπούλου

: Ἀναβίωση Ἰστορικῶν Οἰκισμῶν

Γιαν. Λ.

: Ὁρεινοὶ καὶ Μεθόριοι

Β. Νικοπούλου

: Πάτερ Παΐσιος

Α. Εύθυμίου

: Βούρμπιανη

Ἰωάνν. Ἱατροῦ

: Ἡ Φούρκα καὶ τὸ ἔπος 1940

Τοῦ ἀνταποκριτοῦ

: Νέα ὅπ' τὴν πατρίδα

‘Η ἀναβίωση τῶν ἱστορικῶν οἰκισμῶν

— Συμπεράσματα —

Τοῦ κ. Α. Κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ

Η ΕΡΕΤΝΑ τοῦ «Βήματος» γιὰ παραδοσιακοὺς οἰκισμοὺς ἔξελίχθηκε μοιραῖα σὲ μικροανατομία τῆς σύγχρονης Ἑλληνικῆς κοινωνίας καὶ τῆς ἀρνητικῆς συμπεριφορᾶς τῆς κρατικῆς ἔξουσίας σὲ θέματα ὑψηλοῦ ἐννοιολογικοῦ σχηματισμοῦ, καθὼς εἶναι φαίνεται, ὅτι ἡ ἀκέραια διαφύλαξη τῆς παράδοσης ἢ τῆς ἐνεργοποίησης τῶν ἀπονεκρωμένων, ἀπὸ χρόνια, ιστορικῶν οἰκισμῶν, ὥστε ἀπὸ «τόποι θανάτου» νὰ μεταμορφωθοῦν σὲ τόπους «καλύτερης ζωῆς».

Στὴν ἔρευνα πῆραν μέρος οἱ καθηγητὲς Δημήτρης Φατοῦρος καὶ Χαράλαμπος Μπούρας, οἱ ἀρχιτέκτονες Ἀνδρέας Ν. Συμεών, Μιχάλης Δωρῆς, Κωστῆς Χατζημιχάλης, ἡ τετραμελὴς δμάδα Ἀννα Μπαχαροπούλου - Κούλη κοινωνιολόγος, Μαρία Σιγαλοῦ - Μανρίδου ἀρχιτέκνων, Σπρατῆς Κούλης ἀρχιτέκτων, Μαίρη Μαντουβάλου ἀρχιτέκτων - πολεοδόμος καὶ δ λαογράφος Κίτσος Μακρῆς.

Οἱ ἀπόψεις εἶχαν, σχεδὸν δμοιογένεια στὶς κύριες γραμμές. Ἐπεσημάνθηκαν δηλαδή, μερικοὶ κοινοὶ συντελεστὲς τοῦ «κύματος τῆς ἀλύπητης καταστροφῆς» (Μπούρας), ποὺ εἶναι «γεγονὸς καθολικό, συνεχιζόμενο, ἐπιταχυνόμενο καὶ ἀνεξέλεγκτο» (Δωρῆς). Τὰ συμπεράσματα μποροῦν νὰ συνοψισθοῦν ως ἔξης:

ΠΡΩΤΟΝ: Τὸ χαμηλὸ μορφωτικὸ ἐπίπεδο, ποὺ δὲν προδιαθέτει γιὰ αἰσθηματικὴ δρίμανση. Κυρίως, δμως, ἡ στραβὴ παιδεία κάνει τὸ σύγχρονο Ἑλληνα νὰ ἐρεθίζεται περισσότερο ἀπ’ «τὴ λάμψη τῶν σύγχρονων προϊόντων καὶ νὰ βλέπῃ μὲ περιφρόνηση ὅτι τοῦ κληροδότησε ἡ παράδοση» (Συμεών). Η ἀλήθεια δμως

εἶναι περισσότερο πικρή: ‘Ο νεοέλληνας ἔχει ὑποστῆ τέτοια πλύση ἐγκεφάλου, ὥστε «νὰ μισῇ τὸ ἄμεσο παρελθόν του, ἀφοῦ τὸν ἔπεισαν ὅτι ἡ τουρκοκρατία καὶ κάθε τὶ ποὺ τὴ θυμίζει εἶναι ντροπή» (Μπούρας). Στὴν πατρίδα μας θεωρεῖται ἀδιανόητο νὰ ζῇ κανεὶς σὲ «παλιὸ σπίτι». Μιὰ ἄλλη ἀνάλυση τοῦ φαινομένου φτάνει στὴ ρίζα: Τὸ ἔθνος στὰ 150 χρόνια ἐλεύθερης ζωῆς (δηλ. μὴ τούρκικης σκλαβιᾶς...) θέλησε νὰ γεφυρώσῃ τὸ χάσμα μὲ τοὺς «ἀναπτυγμένους» καὶ ἀντλησε ἀπ’ τὰ δικά τους πρότυπα γιὰ τὸν καινούργιο πολιτισμὸ ποὺ ἔχτιζε. ‘Ἐτσι, «ἔστρεψε τὴν πλάτη στὸ πρόσφατο παρελθόν του, ποὺ ἔβλεπε σὰν ἀντικείμενο καταισχύνης» (Συμεών).

Αὐτοὶ οἱ λόγοι εἶναι ποὺ ἔκαναν δλους — πλὴν τῆς τετραμελοῦς δμάδας — νὰ ὑπογραμμίσουν τὸν πρωταρχικὸ παράγοντα τῆς Παιδείας — «Ἄλλα Παιδεία, Παιδεία» φωνάζει ὁ καθηγητὴς Φατοῦρος — σ’ ὅποιαδήποτε προσπάθεια διασώσεως τῶν οἰκισμῶν μας, οἰκισμῶν ποὺ μερικὲς φορὲς εἶναι μεγάλες πόλεις σὰν τὴν Βέροια, τὴν Κοζάνη, τὴν Καστοριά, τὸ Ναύπλιο, τὴ Ζάκυνθο καὶ Κεφαλονιά (σεισμοὶ - ἀνοικοδόμηση), τὴν Καβάλα, τὰ Χανιὰ καὶ τὰ χωριά τοῦ Πηλίου, τὰ Ζαγοροχώρια.

Σ’ δλες αὐτὲς τὶς πόλεις καὶ οἰκισμοὺς «ψυχορράγει ἡ ζωντανὴ ιστορία καὶ παράδοση τῆς τελευταίας ἐποχῆς τοῦ παλαιοτάτου πολιτισμοῦ μας» (Δωρῆς).

ΔΕΥΤΕΡΟΝ: ‘Ο κατάλογος τῶν συμφερόντων (ἰδιοκτῆτες, κερδοσκόποι, διά-

φοροί τεχνικοὶ ὅλης τῆς Ἱεραρχίας κ.ἄ.). Τπάρχουν, ἐπίσης, οἱ φυσιολογικὲς ἀνάγκες τῶν κατοίκων ποὺ ταυτίζονται μὲ τὶς τεχνολογικὲς δυνατότητες.

ΤΡΙΤΟΝ: Ή ἐρήμωση τῶν οἰκισμῶν. «Εἶναι συνταρακτικὸ καὶ ἀπέραντα θλιβερὸ τὸ θέαμα τῶν ἐγκαταλειμμένων χωριῶν τῆς Ἡπείρου, Μακεδονίας, Κρήτης, Εύβοίας» (Δωρῆς). Ἐτσι τὸ θέμα τῆς ἐρήμωσης τῶν παραδοσιακῶν οἰκισμῶν, γιὰ νὰ τὸ δοῦμε σωστά, πρέπει νὰ τὸ ἀναγάγουμε στὸ γενικώτερο θέμα τῆς «Ἐρήμωσης τῆς ἑλληνικῆς ἐπαρχίας», ποὺ κι' αὐτὸ τελικὰ ἀνάγεται στὸ οἰκονομικὸ ἐπίπεδο καὶ τὴν προκλητικὴ διάσταση εὐημερίας Κέντρου — Ἐπαρχίας.

Δοκιμαστικὴ ἔρευνα τῆς Στατιστικῆς Τηρεσίας ἀποδεικνύει ὅτι ἡ ἑλλειψη ἀπασχολήσεως καὶ γῆς εἶναι τὸ 90% τῶν λόγων ἀπωθήσεως τῶν μεταναστῶν ἀπὸ τὰ χωριά τους. Οἱ εὐκαιρίες ἀπασχολήσεως καὶ τὸ ὑψηλότερο εἰσόδημα εἶναι τὸ 88% τῶν λόγων προσελκύσεως τῶν μεταναστῶν πρὸς τὰ ἀστικὰ κέντρα.

ΤΕΤΑΡΤΟ: Οἱ οἰκισμοὶ αὐτοὶ ἀξίζουν τὴν ὅποιαδήποτε θυσία διασώσεώς τους γιατὶ ἡ ἀξία τους δὲν εἶναι μόνο καλλιτεχνικὴ καὶ ἴστορικὴ. Μᾶς ἐνδιαφέρουν σὰν παραδείγματα τοῦ «τρόπου ὁργανώσεως τῆς ζωῆς» (Χατζημιχάλης) ἢ σὰν «στοιχεῖα μιᾶς διαλεκτικῆς συνθέσεως τῶν ζωντανῶν οἰκισμῶν» (Μπούρας). Ἐπίσης παραδοσιακοί μας οἰκισμοὶ θὰ μᾶς διδάξουν πῶς θὰ χτίσουμε τὶς φυσικές μας κοινότητες, ὅπως ὑπογραμμίζει ὁ Α. Συμεών.

ΠΕΜΠΤΟ, τέλος: Γιὰ νὰ γίνουν ἐνεργητικὰ στοιχεῖα ζωῆς οἱ οἰκισμοί, πρέπει νὰ συνειδητοποιηθῇ τοῦτο σὲ ἐθνικὸ ἐπίπεδο καὶ νὰ καταρτισθῇ ἐνιαία πολιτική, νὰ γίνουν προγράμματα, νὰ ἐκπαιδευθοῦν ὅλοι — οἱ ντόπιοι καὶ οἱ ἀρμόδιοι — νὰ μεθέξουν οἱ ἀρχιτέκτονες καὶ πολεοδόμοι, νὰ σηκωθοῦν ὅδοφράγματα στὰ συμφέροντα. Καὶ τὸ κυριώτερο, τὸ θέμα ν' ἀνοίξῃ πρὸς τὰ ἔξω (τῶν ἀκάμπτων γραφειοκρατικῶν μηχανισμῶν), νὰ γίνουν ἵσως ἀρχιτεκτονικοὶ διαγωνισμοί.

Κυρίως χρειάζεται διάλογος μ' ὅλους: Τοὺς τεχνικούς, τοὺς νομικούς, τοὺς οἰκονομικοὺς παράγοντες, ὥστε νὰ δημιουργηθοῦν οἱ προϋποθέσεις κριτικῆς διαδικασίας, ποὺ θὰ φράξῃ τὶς ἔξοδους τῶν κάθε λογῆς αὐθαιρεσιῶν, ποὺ τὶς πληρώνει ἡ ἴστορικὴ παράδοση. Ἀφοῦ ὅλοι πῆραν μέρος στὴν καταστροφὴ (κράτος, ντόπιοι, συμφέροντα, τεχνικοί) ὅλοι μαζί, θάπερε, πάλι, νὰ ἐνώσουν τὶς δυνάμεις τους γιὰ τὸ ζωντάνεμα, τὴν ἀναβίωση αὐτοῦ τοῦ κόσμου. Οἱ μέθοδοι, οἱ τεχνικὲς εἶναι γνωστές. Ἐκεῖνο ποὺ δὲν ξέρουμε εἶναι ἀν μπορῆ νὰ στηθῇ καὶ ἀποδώσῃ σήμερα ἕνα «ἀνοικτὸ σύστημα διοικήσεως» καὶ λήψεως ἀποφάσεων. Τπάρχουν γέφυρες;

Συμμεριζόμαστε ἔδω τὴν δικαιολογημένη ἀπαισιοδοξία μερικῶν ποὺ μίλησαν στὴν ἔρευνα: Ή δυνατότητα νὰ σωθοῦν οἱ παραδοσιακοὶ οἰκισμοὶ εἶναι ἀπίθανη...

**

Μὲ τελευταία ἀνακοίνωση τοῦ Ε.Ο.Τ., ἔγινε γνωστὸ ὅτι σὲ ἐφαρμογὴ τοῦ προγράμματος ἐνισχύσεως ἴδιοκτήτων οἰκιῶν γιὰ τὴν δημιουργία ἐνοικιαζομένων τουριστικῶν δωματίων στὶς οἰκίες τους, μὲ σκοπὸ τὴν κάλυψη τῆς ζητήσεως στὶς περιόδους αἰχμῆς καὶ παράλληλα τὴν ἀξιόποίση τοῦ ὑφισταμένου δυναμικοῦ καταλυμάτων δίχως μεγάλες δαπάνες, ἐπελέγησαν στὸ νομὸ Μαγνησίας καὶ ἐνεκρίθησαν 105 αἰτήσεις ἐνδιαφερομένων ἀπὸ 26 κοινότητες, γιὰ συνολικὸ ποσὸ 6.000.000 δραχμῶν, δηλαδὴ γιὰ τὸ σύνολο τῆς ἐγκριθείσης πιστώσεως, γιὰ τὸ 1971.

Μὲ τὴν ἀξιοποίηση τοῦ ἀπορροφηθέντος ποσοῦ, θὰ δημιουργηθοῦν 500 κλίνες, κυρίως στὴν περιοχὴ τοῦ Πηλίου, καὶ τῶν νήσων Σποράδων, δπου παρατηρεῖται ἐντυπωσιακὴ αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ξένων ἐπισκεπτῶν, ἡ δποία κατὰ τὸ 1971 ἐφθασε σχεδὸν τὸ 100% τῆς σημειωθείσης τὸ 1970 κινήσεως. Αναμένεται δὲ οἱ κλίνες αὐτὲς νὰ εἶναι ἔτοιμες γιὰ λειτουργία στὶς ἀρχὲς τῆς νέας τουριστικῆς περιόδου.

Τὸ ἀνωτέρω πρότυπο, μπορεῖ νὰ γίνη παράδειγμα γιὰ τὴν Κόνιτσα καὶ τὰ χωρία της, στὸν καιρὸ ποὺ δὲν θὰ ὑπάρχη ἐπάρκεια ξενοδοχείων στὴν Κόνιτσα.

Όρεινοι και μεδόριοι

Τοῦ κ. ΓΙΑΝ. Λ.

Δύσκολα τὴν πάθαιναν οἱ βοσκοί. Χρειάζονταν δλοκληρωτικὴ καταστροφὴ κι' ἐπίμονες ἀντιξοότητες, γιὰ νὰ ξεκόψουν ἀπὸ τὴν ἴδεολογία τῆς νομάδας καὶ νὰ ξεμείνουν καλλιεργητές. Μόνιμοι. "Οπως ἔγινε καθολικὰ τώρα τελευταῖα, ποὺ ἀλλάζοντας τρόπο ζωῆς, χάνονται. Τὰ παλιὰ χρόνια, ὅσο κύλαγε τὸ ποτάμι, ἡ ἐμπειρία τῆς νομάδας ἦταν ἀπαγορευτική. Δὲν ἀλλάζαν συνήθειες καὶ δὲν βιάζονταν νὰ φιζώσουν. Διάβαινε, δίπλα τους ὁ ἀραμπάς του πολιτισμοῦ, τῶν κάστρων καὶ τῶν ὁχυρωμένων οἰκισμῶν, μὲ τοὺς λογῆς-λογῆς «δυνατοὺς» κι αὐτοὶ ἀναμεροῦσαν μ' ἀδιαφορία... Πολλὲς φορὲς κουμπώνονταν... Μισοῦσαν τὰ πλίθινα καὶ πέτρινα σπίτια... Βλέποντας τὸ διαχρονικὸ δράμα, τοῦ «ἐντοπισμένου» γωρικοῦ, ποὺ ἔπεφτε ἀπὸ τὴ μιὰ σκλαβιὰ στὴν ἄλλη, δίχως μιὰν ἀσπρη μέρα, δοῦλος, δουλοπάροικος, ζωντόθολο, κολλῆγος, παρακεντές... διαρκῶς ἀρρωστος, γυμνός, κακομοίρης,... καὶ πάλι στὸ τέλος ξεσπιτωμένος, κι' ἐπίμεναν στὴν ἀρχέτυπη κλαδόπλεχτη καλύβα τους, μιὰ στὰ χειμαδιὰ καὶ μιὰ στὰ βουνὰ γιὰ ξεκαλοκαίριασμα, ποὺ βόλευε τὸ νομαδικό τους βίο.

**

Πάνω κεῖ στὴ γαλήνια λίμνη τοῦ Σμόλικα, τὴ Δρακόλιμνη, ποῦναι πιὸ σιωπηλὴ κι ἀπὸ τὸ τέλμα τοῦ "Ολβη, ζῆ, ἔνα στοιχειό... χωμένο μέσ' τὸ βυθὸ ἀπὸ τὰ χρόνια τῶν μύθων.

Οἱ βοσκοὶ ἔντρομοι μαντεύουν τὸ γοργὸ σφιγμό του, στ' ἀνάλαφρο ρίγος τῶν νερῶν καὶ σημαδεύουν τὴν παρουσία του, πάνω στὴν ἀστρικὴ ἐρημία τῆς δύσης.

Μαῦρες κοτρῶνες κομμένες σ' ἐπιφάνειες κάθετες μὲ καφετὴ σκουριές... Μιὰ χλόη σκληρὴ σὰν ἀγκάθι. Κι δὲ-

σκιος τοῦ Σμόλικα καταμεσίς. "Ακαμπτος. Ήφαιστιακός.

Τὰ ζωντανὰ πρὸν ξεδιψάσουν μὲ τὸ νερὸ σὲ κυττοῦν στὰ μάτια... Σὰ ν' ἀφουγκράζονται στὸ βυθὸ ἥχους ἀπόκοσμους.

Λένε πὼς κάθε Φθινόπωρο μὲ τὰ πρῶτα ἀγριέματα, στὰ βάθη τῶν νερῶν ἀναταράζεται τὸ στοιχειὸ καὶ ξυπνάει. 'Αρκούδα μανιασμένη τεράστια ποὺ χτυπῶντας τὰ στήθια της, κάνει νὰ ξεσηκώνονται πήδακες τὰ νερὰ τῆς λίμνης, ἵσαμε τὴν Τσούκα Ρόσια (ὅπως λέν). Τὴν πιὸ ψηλὴ κορφὴ τοῦ Σμόλικα.

Τρέχοντας τὰ σύννεφα — καθὼς γλύφουν τὶς κοφτερὲς πέτρες στοὺς λαιμοὺς τῶν βουνῶν, ξεμαλλιάζονται — γδέρνουν τὴν κυρτὴ ράχη τῆς ἀρκούδας, κι ἐρεθίζουν, τ' ἄγουρο ξυπνημένο μυαλό της, μὲ τὴν ὑγρασία κείνη ποὺ μυρίζει τσακμακισμένη ἵσκνα καὶ γρανίτη.

Κάτω χαμηλὰ μέσ' τὴν καταχνιά, χαμένοι οἱ δρίζοντες τῶν κάμπων. 'Ατέλειωτο ἄλωνι καὶ κλειστὰ παράθυρα μέσ' τὸ κενό.

Κι ἀπὸ πάνω ἔνας κόσμος ἐφιαλτικός, μετέωρος, ἀνάμεσα σ' διμίχλη κι οὐρανό, νὰ ταλαντεύεται στὸ χεῖλος δινειρικῶν ἐπάλξεων. Λευκὸς ὅγκος σὲ παγωμένες ἐκτάσεις...

Πρόκληση αἰχμηρὴ ἡ πυραμίδα τῆς Γκαμήλας — τοῦ Παπιγκιώτικου βουνοῦ — ἀπέναντι. Λογχίζει τὸν γαλάζιο αἰθέρα...

Τὸ στοιχειὸ τούτου τοῦ βουνοῦ — ὁ αἰώνιος ἔχθρος — καταποντισμένος κι αὐτὸς στὴν ἄλλη Δρακόλιμνη (τὴ λίμνη τῆς Γκαμήλας), εἶναι κι δλας δλόρθος. Πνιγμένος σ' ἀνυποχώρητο μίσος. Προβάλλει γιγάντια τὴ μαλλιαρὴ σκιά του, πάνω στὰ κατάλευκα βράχια, προκαλῶν-

τας σὲ μάχη θανάτου... Συντελειακή!
"Ακριτη! Προαιώνια! "Εξω ἀπ' τ' ἀνθρώπινα μέτρα τοῦ Καλοῦ καὶ τοῦ Κακοῦ... "Εξω ἀπὸ κάθε ἥθικὴ καταξίωση. Μὲ τὸ βίαιο κι ἄγριο ἐπιθετικὸ ἔνστικτο.
"Ετσι... ἄξαφνα: Φλόγες σὰν πύρινες γλῶσσες ξεπηδοῦν ἀπ' τ' ἀνεμόδαρτα βουνά. Αστροπελέκια σκίζουν κατακόρυφα τὴ διαύγεια... «Τὸ φοβερὸ καὶ τελευταῖο κριτήριο» τοῦ 'Αγαθάγγελου...

«... κι ἐγένοντο φωναὶ καὶ ἀστραπαὶ καὶ βρονταὶ καὶ σεισμὸς μέγας οὗσ οὐκ ἐγένετο ἀφ' οὗ οἱ ἀνθρώποι ἐγένοντο ἐπὶ τῆς γῆς, τηλικοῦτος σεισμὸς τόσο μεγάλος...».

'Ο δράκος τοῦ Σμόλικα γιὰ νὰ χτυπήσῃ τὸν ἄλλο δράκο, ξερριζώνει τὰ δένδρα. Κι ὡς τὰ ἐκσφενδονίζει ἀντίπερα, τοῦτα πυρπολοῦνται στὸν ἀγέρα. Κι ἀπὸ κεῖ δὲ ἄλλος δράκος ἀπαντάει μὲ βράχια, ποὺ ξεκολλάει ἀπ' τὴ Γκαμήλα. Χθόνιοι τριγμοὶ συγκλονίζουν τὰ βουνά. 'Αβυσσαλέοι κρότοι κατακλύζουν τὶς νύχτες. Βράχοι καὶ φλόγες ξεσκίζουν τὸν οὐρανό...

Πῶς νὰ κρατηθῇ ἐκεῖ ψηλὰ ψυχὴ ζῶσα, σ' αὐτὸν τὸν χαλασμὸ καὶ τὴν συντέλεια τοῦ κόσμου;

...Οἱ βοσκοὶ στὰ χειμαδιὰ τὸν στοχάζονται καὶ τρέμουν...

"Ωσπου στὸ ἔβγα τοῦ χειμῶνα... διακόσιες πάνες ἀπὸ πρόβατα, ἄσπρες σὰν τὰ χιόνια, λέει δὲ μῆθος, βρῆκεν δὲ δράκος τοῦ Παπιγκιώτικου βουνοῦ.

Μεταμόρφωθηκε σὲ βοσκὸ — ὅμορφο παλληκάρι — "Εγινε βλάμης μ' ἐναν πιστικό. Κι δπως οἱ βλάμηδες γίνονται θυσία μεταξύ των, ἔτσι κι αὐτὸς πῆρε τὴ συγκατάθεση τοῦ βλάμη καὶ τούσφαξε τὰ πρόβατα.

Τοῦτες οἱ πάνες, γιομάτες λίπος, ἀντικατάστησαν στὸν πόλεμο τοὺς βράχους. Καὶ τὸ στοιχειὸ τοῦ Σμόλικα, λαίμαργο καθὼς ἦταν τὶς καταβρόχθισε ἀσυλλόγιστα. "Ισαμε ποὺ φούσκωσε, παράλυσε κι ἀφήνοντας τὴ μάχη, ἀποτραβήχθηκε στὴν ἔνυδρη φωλιά του...

...«Καὶ ὡς οὐκ ἥμην ἐκεῖ, μηδὲ πιστεύσεις μοι».

Ποὺ ἔλεγαν κι οἱ Βυζαντινοὶ τελειώνοντας τοὺς μύθους.

"Ετσι μὲ τὴν ἄνοιξη, ως ξανάφταναν πάνω σὲ τοῦτες τὶς βοσκὲς περίτρομοι οἱ ἀνθρῶποι κι ἀναζητοῦσαν ἐναγώνια στὴν κρυστάλλινη αἰθρία, νὰ ἴδοῦν τὸν πελώριο δράκο τῆς χειμωνιάτικης συντέλειας καὶ δὲν ἔβλεπαν παρὰ στὶς ἀπανεμιές, τὶς τελευταῖες μικρὲς τοῦφες χιονιοῦ, ποὺ πίστευαν σὰν τὶς τελευταῖες ἄσπρες πάνες τῶν προβάτων, ὅσες δὲν πρόλαβε νὰ καταπιῇ δὲράκος, καταλάβαιναν πὼς ἡ γαλήνια τούτη λίμνη, μὲ τὸν ἀτέλειωτο βυθό, τοῦ αἰώνιου μυστηρίου — μοιάζει μὲ κρατήρα ἥφαιστείου — εἶναι τὸ ἄσυλό του...

Λένε ἀκόμα οἱ βοσκοί, πὼς δὲ μῆθος γιὰ πολλούς, δὲν ἔκλεινεν ἐκεῖ.

Καὶ πὼς δὲ δράκος τοῦ Σμόλικα ἔσκασε τρώγοντας τὶς πάνες. Καὶ πὼς δὲ αἰώνιος ἔχθρός του, βλέποντάς τον νεκρό, χύμηξε καὶ τοῦ ξερριζώσε τὴν καρδιά. Κι ἀπ' τὴν καρδιὰ αὐτὴ ἔδωσε νὰ φάη κι δὲ Βλάμης.

Κι δὲ Βλάμης ἔφαγε καὶ στοίχειωσε. Ξέσχισε τὰ πρόβατά του ἐνα - ἐνα καὶ πῆρε δίπλα τὰ βουνά. Καὶ χάθηκε μέσ' τὰ νερὰ τῆς λίμνης τοῦ Σμόλικα. Καὶ τώρα, φίλος καθὼς εἶναι καὶ βλάμης τοῦ δράκου τῆς Γκαμήλας, ἀδιαφορεῖ τὸ καταχείμωνο καὶ δὲν βγάζει τὸ κεφάλι του, παρὰ μόνο τὰ καλοκαίρια, κι δταν ἀκούη τὴν φλογέρα τοῦ τσοπάνη, κάτω ἀπ' τ' ἄστρα.

**

Τοῦτος ἦταν δὲ μῆθος τῶν δύο Δρακολιμνῶν, ποὺ βρίσκονται ἀντικριστὰ στὰ ψηλώματα τοῦ Πίνδου.

"Ἐνας σταθμὸς πρὸν τὸ φεγγάρι.

"Η μιὰ στὴν πλευρὰ τῆς Κόνιτσας. Μέσ' στ' ἀπέραντα γυμνὰ βοσκοτόπια. 'Ακριβῶς στὸ οιζὸ τῆς πιὸ ψηλῆς κορφῆς τοῦ Σμόλικα. Κι ἡ ἄλλη στὰ μέρη τοῦ Ζαγοριοῦ. Πάνω στὴν κομμένη κάθετα κορφή, τοῦ ἀπόκρημνου βράχου. 'Ανάμεσα σ' ἄλλους γυμνοὺς βράχους, ποὺ δικτυώνουν τὶς παρυφὲς τῆς πέτρινης πυραμίδας τῆς Γκαμήλας...

"Ἐνας μῆθος. 'Ανάμεσα σ' ἄλλους μύθους, ποὺ κατεβαίνουν ἀπ' τὰ χρόνια τῶν βοσκῶν.

Μνήμες τῶν ἀρχέγονων καιρῶν... Τότες ποὺ οἱ ἀνθρώποι, ξαρμάτωτοι μέσ' τ' ἄκαρπα τοῦτα βουνά, μὲ μόνες φυσικὲς πηγὲς τροφῆς τὰ ζῶα, πίστευαν πῶς τ' ἀντίξοα στοιχειὰ τῆς φύσης, ταυτίζονται μὲ τ' ἀκαταμάχητα ζῶα τοτέμ, τοῦ ζωομορφικοῦ κύκλου τῆς προγονολατρείας.

Μαγεία τῆς μνήμης στὸ προθεστικὸ στάδιο. Πρὸν τὸ μέρωμα τῶν ἀγριμιῶν, ποῦναι κι ἡ πρώτη ἀρχὴ τῆς χτηνοτροφίας.

**

Τὸ φίδι. Ἡ γίδα. Κι ἡ ἀρκούδα... Κυρίαρχοι ζωομορφικοί, πρόγονοι τῆς περιοχῆς.

Ἡ χθόνια δύναμη. Ἡ δαιμονικὴ δύναμη. Ἡ ὑπεράνθρωπη δύναμη...

Ἡ ψυχή, τὸ μυαλὸν καὶ τὸ σῶμα.

Πέρασαν στὴν ὑπόσταση τοῦ ἀνθρώπου, ἀπ' ὅταν χρησίμευαν γιὰ τροφή του... Ὡστόσο ἡ ἀνάμνηση τῆς ἀλλοτινῆς αὐτῆς τροφῆς στὰ δρια τοῦ καννιβαλισμοῦ, προκαλεῖ δεισιδαιμονικὲς παραισθήσεις. Ἡ παλίνδρομη μέθεξη τοῦ προγόνου, δυναστεύει τὸ φέρσιμο τοῦ ἀνθρώπου. Γίνεται μετάληψη μαζὶ καὶ μίασμα.

Καὶ τὸ ίερὸν ζῶο, τὸ τοτέμ, πότε προστάτης ἄγιος καὶ πότε ἀβυσσαλέος ἔχθρός...

Τὸ φίδι, γέννημα τῆς γῆς, φαίνεται σὰν ὁ μετασαρκωμὸς τοῦ πεθαμένου προγόνου. Σύμβολο τοῦ ἀκατάλυτου χρόνου καὶ τῆς προέκτασης στὴ ζωή. (Οἱ στέρφες γυναικεῖς σμίγουν μαζὶ του καὶ γεννοῦν) Γρήγορο καὶ σιωπηλό, μὲ μάτια ποὺ μαγνητίζουν, δένεται στὴ μοίρα τοῦ ἀνθρώπου, σὰ φύλακας καὶ προστάτης τῆς στέγης του. Εἶναι τὸ σπιτίσιο ὅπως λένε. Ὁ νοικούρης... ποὺ γίνεται μάντεμα χαϊδλί, ὅταν τὸ συναπαντᾶς στὸ δρόμο του, τὴν ὥρα ποὺ πάει πρὸς τὸν ἥλιο καὶ τὸ φῶς. Προσοχὴ μὴν τὸ πικράνης ἢ τ' ἀγγίξεις δύμως. — «Στὴ δουλειά σου νοικούρη μου θὰ εἰπῆς».. Καὶ θάναμερήσης.

Ἐτσι καὶ τὸ φέρσιμό σου τὸ τρομάζει.. Εἶναι σὰ νὰ τὸ σκοτώνῃς. Καὶ μαζὶ μ' αὐτὸν ἀνατινάζεις τὰ θεμέλια τοῦ σπιτιοῦ σου...

Τὸ ίδιο μὲ τὴ γίδα. Σύμβολο γονιμικό. Τὸ τομάρι της σχετίζεται μὲ τὴ μα-

γεία τῆς βροχῆς. (Ἡ βροχὴ εἶναι τὸ πρῶτο γονιμικὸ στοιχεῖο τῆς γῆς).

Στὸ Γαναδιὸ δταν δὲν βρέχει κι ἡ γῆ διψάει, ὁ ντραγάτης ντύνεται μὲ γίδινο τομάρι... καὶ κυκλοφορεῖ στὰ χωράφια. Καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ φτιάνουν τὴν Πιρπιρούνα.

Ντύνουν κάποιο μικρὸ μὲ φτέρες καὶ κλαδιὰ καὶ παίρνουν τὰ σπίτια στὴν ἀράδα τραγουδῶντας:

«Πιρπιρούνα περπατάει τὸ Θεὸ παρακαλάει
Κύριε ρίξε μιὰ δροσούλα
μέσ' τὰ στέρια τὰ κριθάρια
νὰ καρπίσουν τὰ χωράφια
καὶ ν' ἀνθίσουν τ' ἀμπελάκια...

Κι οἱ νοικοκυρὲς ἀδειάζουν ἀπάνω στὴν Πιρπιρούνα, γκιούμια μὲ νερό. Φιλεύοντάς την μὲ λάδι κι ἀλεύρι.

Ἄνιχνευτὴς τῶν πυκνῶν βουνῶν ἡ γίδα, κάνει στὸ περπάτημά της ν' ἀναπηδοῦν πηγὲς νεροῦ. Θεοδήγητη καμιὰ φορά, βρίσκει ξεχασμένες στὶς ἐρημιές, ἄγιες εἰκόνες καὶ ἐκεῖ οἱ ἀνθρώποι στήνουν ἐκκλησιὲς καὶ μοναστήρια.

Προστάτης τῶν μικρῶν παιδιῶν καὶ τῶν ἄρρωστων ποὺ ξέμειναν στὸ βουνό, λογαριάζεται ἡ ἀρκούδα, τὸ πελώριο ζῶο, μὲ τὴν ἀνθρώπινη νοημοσύνη. Ἄπέραντη ἡ καλωσύνη της. Μάνα πραγματικὴ ποὺ πόνεσε.

Ἡταν γυναικα λένε, ἡ ἀρκούδα ποὺ μεταμορφώθηκε σὲ ζῶο. Ἡ νύφη ποὺ βασανίζονταν ἀπ' τὴν πεθερά της.

— Λυπήσου με Παναγίτσα μου καὶ κάνε με ἀγρίμι, νὰ τὴν πνίξω δταν θὰ ἥρθη... Κι ἡ Παναγιὰ τὴν ψυχοπόνεσε καὶ τὴν ἔκανε ἀρκούδα.

— Τώρα, εἶπε, θὰ τὴ σιγυρίσω ἔγω...

Μὰ δταν ἥρθε ἡ πεθερὰ καὶ δὲν ἔβρισκε τὴ νύφη ψάχνοντας παντοῦ, ἀναστατώθηκε ἀπ' τὸν φόβο. Κι δταν εἶδε τὴν ἀρκούδα ἔτοιμη νὰ τὴν κατασπαράξῃ: Δὲν σκέφτεται παρὰ τὴν νύφη της.

— Ἄχ, τοῦτο τὸ ἀγρίμι θάφαγε τὴ νυφούλα μου φώναξε. Καὶ ξέσπασε σὲ κλάματα.

Ἐνοιωσε τότε ἡ ἀρκούδα τὸν πόνο

τῆς πεθερᾶς της καὶ πῆρε τὰ βουνά...
Γιομάτη ψυχοπόνια...

Όστόσο τοῦτα τὰ ζῶα, ἀπ' τὴν μιὰ στιγμὴ στὴν ἄλλη, γίνονται κι οἱ δράκοι τῶν βουνῶν, μέσ' τὸν ἀτέλειωτο κύκλο τῆς μορφικῆς ἐναλλαγῆς. (Φίδια μὲ κεφάλι τράγου, ἀρκοῦδες μὲ οὐρὲς φιδιῶν...). Δαιμονικοὶ κι ἀποτρόπαιοι. Ἐνσαρκωτὲς τοῦ «ἔσχατου δέους».

...Λένε πώς στὰ ριζὰ τοῦ κάστρου τῆς Βούρμπιανης... «εἶν' ἔνα φίδι μακρύ, τρεῖς μὲ τέσσερις ὀργιές, χοντρὸ σὰ λουμάνα καὶ μάτια σὰ πεντόλιρα. Ὁ δράκος ποὺ φιλάει τὸ θησαυρό.. Πότε - πότε κατεβαίνει στὴν ποταμιὰ νὰ πιῇ νερό, καὶ ν' ἀρπάξῃ κανένα ζωντανό...».

«...Στὸ ἔβγα τοῦ Βοϊδομάτη, μέσ' τὶς ἀνερεύνητες σπηλιές, ζῆ ἔνα στοιχειό, φίδι μὲ κεφάλι τράγου, ποὺ ἐλλοχεύει μουγκρίζοντας τὶς νύχτες... Τρόμος καὶ φόβος νὰ περάσης ἀπὸ κεῖ...».

...«Στὸ βουνὸ τῆς Γράμμοστας πάνω κεῖ, στὴν "Πληκαδίτικη σκάλα" εἶναι μιὰ μικρὴ λίμνη. "Ισαμε μιὰ λούτσα. Μέσα στὴ λίμνη κάθεται τὸ στοιχειό. Καὶ κάθε τόσο τὸ στοιχειὸ γίνεται τράγος, γιὰ νὰ βγῆ καὶ νὰ βατέψῃ τὰ πρόβατα. Κι δταν τ' ἄλλο καλοκαίρι, τὰ δαιμονοσπέρματά του, δύμορφα ξυγούρια, ξαναγυρίζοντας ἀπ' τὰ χειμαδιά, τότε αὐτὸ προβάλλει τὸ κεφάλι του πάνω ἀπ' τὰ νερὰ καὶ τὰ μαυλάει. Κι δλα τότε ἀκούγοντάς το, τρέχουν τόνα πίσω στ' ἄλλο καὶ πέφτουν στὸ νερὸ καὶ χάνονται...».

***

Οἱ μύθοι δείχνουν πώς τὸ χειμῶνα οἱ βοσκοί, ἔπιαναν τοὺς κάμπους, στὰ χαμηλώματα. Τὸ Μαργαρίτι. Τὸ Τσάμικο. Τὴν κοιλάδα τῆς Μουζακιᾶς. Καὶ πὼς τὸ καλοκαίρι, δὲν σταματοῦσαν στοὺς λόφους τοῦ Γαναδιοῦ, ἄλλὰ τράβαγαν μακρύτερα. Ἀνέβαιναν στὰ καταρράχια τοῦ Σμόλικα καὶ τοῦ Γράμμου, γιὰ νὰ βροῦν ἐκεῖ τ' ἀτελείωτα βοσκοτόπια.

Ἐτσι κάθε τσοπάνικη οἰκογένεια είχε δυὸ κονάκια. Δυὸ καλύβες. Σὰν τοὺς σημερινοὺς Σαρακατσάνους... Μιὰ μόνη

στὸ χειμαδιό. Καὶ μιὰ δεύτερη πάνω στὰ ψηλώματα. Στὶς θερινὲς βοσκές.

Οἱ καλύβες στὰ χειμαδιὰ ἦταν ὅλοστρόγγυλες.

Γύρω ἀπ' ὅνα ψηλὸ πάσσαλο, στὴν κορφὴ διχαλωτό, χαράζονταν στὸ χῶμα καταγῆς τ' «ἄλωνι» μ' ἔνα σκοινὶ κι ἔνα καρφί. Στὴν περιφέρεια τ' ἄλωνιοῦ μπήγονταν οἱ «λουρεῖς» (μακριὰ κλαριά, ξεκλαρισμένα, πλάτανου ἢ ὄξυνας), ποὺ προσπαθοῦσαν νὰ τὶς λυγίσουν πρὸς τὸ κέντρο μὲ τέτοιο τρόπο, ὥστε τελικὰ νὰ μποῦν σ' ἔνα πλεχτὸ στεφάνι, ποὺ κράταγε στὰ κάθετα ἡ διχάλα τοῦ πασσάλου...

...Ἐχοντας γιὰ καμβά τοῦτον τὸν ξύλινο σκελετό, οἱ γυναικες ἄλλες ἀπὸ μέσα κι ἄλλες ἀπ' ἔξω, ἔκαναν τὸ χάρω μαραστὸ ποὺ λένε κι οἱ Σαρακατσάνοι. Τὴν ἔπλεκαν, δπως πλέκουν οἱ Γύφτοι τὶς κανίστρες. Ἀπὸ κάτω πρὸς τὰ πάνω. Καὶ τὴν μπάτσωναν μὲ καλαμιές καὶ κλάρες ἀπὸ πεῦκα. Κι ἀφοῦ τῆς φόραγαν τὴν κατσούλα (σκούφια ποὺ κάλυπτε τὴν κορφή), τὴν πασάλιβαν ἀπ' ἔξω μὲ σθουνιά... Στὸ ἐσωτερικὸ καταμεσής ἔβαζαν τὸν πυρομάχο (τζάκι).

Δίπλα τὸν ἀργαλειό, τὸ γεῖκο... κι δλα τὰ «σέα καὶ τὰ μέα» τοῦ σκηνίτη.

Οἱ καλύβες διως πάνω στὰ βουνὰ γίνονταν μεγαλύτερες. Ὁρθογώνιες. Οἱ «χρεῖες» τοῦ καλοκαιριοῦ εἶναι πιὸ πολλὲς κι ἥθελαν ἄπλωμα. Ἡξεραν ώστόσο, οἱ τσοπαναρέοι, πὼς δ.τι κι ἀν κάνουν, τὰ δρολάπια τοῦ χειμῶνα καὶ τ' ἄλλα στοιχειὰ τῆς φύσης, θὰ τὶς σάρωναν. Κι ἐπίμεναν. Κάθε χρόνο, σὰν τὰ χελιδόνια, ἀρχιζαν ἀπ' τὴν ἀρχή. Μόνο, ποὺ κάθε φορά, φρόντιζαν νὰ βρίσκουν κεῖ ψηλά, ἀπανεμιές, μὲς στὰ λακκώματα — δπου ἀπαγγιάζει δ ἀγέρας — δίπλα σὲ γυρτὲς κοτρώνες ἢ λιθοσωριές. Καὶ τὶς μάκρουναν γιὰ νὰ βολευτοῦν καλύτερα.

Ἐστηναν τὸν καμβά, μπήγοντας καταγῆς φοῦρκες, ποὺ είχαν στὴν κορφὴ διχάλα. Ἀπ' τὴν διχάλα αὐτὴ ἔδεναν ἄλλες φοῦρκες, κατὰ τέ-

τοιο τρόπο, ώστε νὰ σχηματίζεται ἡ
βάση γιὰ τὴ σαμαρωτὴ στέγη. Κι
ὅλο τοῦτο τὸν Ξύλινο σκελετὸ τὸν
χάρτων αν μὲ φτέρες κι ἐ-
λατοκοφές.

Μπροστά - μπροστά ἄφηναν τὸ φρέτζατο. Εἶδος αὐλῆς καὶ λιακωτοῦ. Χῶρο τετράγωνο, ξεσκέπαστο, μ' ἓνα γύρω ξύλινα πεζούλια, γιὰ κρεβάτι καὶ καθίσματα. Στὴν μέση διαμόρφωναν τὸν πυρομάχο (τζάκι). Πιὸ μέσα ἦταν τὸ καθαυτὸ Κονάκι. Σκεπασμένο. "Οπως μπαίνουμε μπροστά - μπροστά ὁ κρεμανταλάς. Καὶ πιὸ πίσω, ὅλο τὸ σιγύριο τῆς οἰκογένειας. 'Αργαλειὸς καὶ τ' ἄλλα σύνεργα... Καρδάρεξ. Κουδούνια καὶ Τσαντίλες.

六

Μὰ αὐτὸ δὲν εἶναι πέτρινο οὔτε
(πλίθινο.

“Ἐνα σπίτι ἀπό, σάρκα καὶ αἷμα
μὲ πέτρινη σάρκα
καὶ αἵματινους πλίνθους. Ἐνα σπίτι
μὲ πέτρα καὶ αἷμα σὲ νεκρικὴ σιγή..»

Αὐτὸν τὸν τύπο τοῦ ὁρθογώνιου καλυβιοῦ, μιμήθηκαν ἀργότερα οἱ τσοπαναρέοι στὰ πέτρινά των σπίτια τῶν βουνῶν.

Τοὺς καιροὺς ποὺ οἱ κάμποι ἔγιναν ἀπλησίαστοι, ἀπ' τὶς ἀρπαγὲς καὶ τοὺς χαλασμούς. Τῶν ἐπιδρομέων. Τῶν διαλυμένων στρατῶν. Τῶν ντόπιων δυνατῶν. Τῶν 'Αρθανιτάδων... Καὶ λούφαξαν τὰ κοπάδια ἐδῶ πάνω μισομόνιμα. Χρόνια ἀτελείωτα... Βρίσκοντας μιὰ μέση λύση στὰ χαμηλώματα τῶν βουνῶν. Σὲ λειβάδια ἥπια, μακρυὰ ἀπ' τοὺς δρόμους, ἀπάνεμα καὶ προσήλια ὅπως εἶναι ἡ Σιουπόστιανη, κατάντικρυ στὸ Γαναδιό, κάτω ἀπ' τὴ Γύφτισσα. Κι οἱ Κοκλιοὶ στὰ οιζοβούνια τῶν λόφων τῆς Μόλιστας, πρὸς τὰ πλευρὰ τοῦ κάμπου.

Κάθε τσελιγκάτο γίνονταν κι ένας οὐκισμός. Φορτισμένος μὲ σοβαρὲς ἀνάγκες, καὶ πρόσθετα προβλήματα στὸ ξεχειμώνιασμα.

Ποὺ δσο τὸ ξεστράτισμα τῆς νομάδας, ἀπὸ τὴν φάση τῆς ἀπόλυτης ὑποταγῆς στὴν φύση, μάκρυνε, τόσο καὶ πιὸ

πολὺ χρειάζονταν τρόποι «έκβιασμοῦ τῆς φύσης», ὅπως λένε γιὰ ν' ἀντιψετωπίσθη.

Μόνιμοι καὶ μακρόπνοοι... Ὁργωμα, σπορά, μάζεμα καὶ ἀποθήκευση. Κι οἱ τρόποι αὐτοὶ σιγὰ - σιγά, καθήλωσαν τοὺς βοσκοὺς στὴν ἔρημη τούτη γῆ. Ἀλλαξαν τὶς συνήθειες τους... Ἐβαλαν στὴ μέση ἄλλες διαδικασίες. Γέννησαν ἄλλες σχέσεις μεταξύ τους. Κι ἄλλη διάρθρωση στὴν κοινότητα. Ἀποσυνθέτοντας σιγὰ - σιγά, πάνω στὸ μετασχηματισμὸ τὸ τσελιγκάτο... Τὸ ἀρθρωτὸ ἔύλο τῆς ποιμενικῆς καλύβας ἐνισχύθηκε μὲ πέτρες καὶ λάσπη. Γιὰ ν' ἀνθέξῃ στὸν καιρὸ ποὺ δὲν ἔσωνε. Ἐμεινε ὅμως τὸ κονάκι στενομέτωπο ἢ πλατυμέτωπο, ποὺ ἔπαιρνε τὸ φῶς, ἀπ' τὸ μοναδικὸ ἄνοιγμα τῆς χαμηλῆς του πόρτας. Καμμιὰ φορὰ ἡμιϋπόγειο (τρωγλοδυτικό) γιὰ τοὺς δύσκολους καιρούς. Νὰ μὴν τὸ παίρνει ὁ ἄνεμος καὶ νὰ μὴν φαντάζῃ ἀπὸ μακριά. Μὲ σαμαρωτὴ δίρριχτη στέγη ἀπὸ πλακόπετρες. Χαγιάτι φωτεινό, πλατὺ στὴ θέση τοῦ Φρετζάτου. Καὶ βασικὸ λειτουργικὸ πόλο στὸ ἔσωτερικό, τὸν πυρομάχο. Σπίτι, ὅχι σπάνιο, ἀκόμα καὶ σήμερα σ' αὐτοὺς τοὺς τόπους. Κατάλληλο γιὰ στέγαση ἀνθρώπων, ζώων καὶ ζωτροφῶν, τὸ καταχείμωνο.

Εἶχαν οἱ τσοπαναρέοι, ὅπως λένε, κεῖ-
νον τὸν καιρὸν καὶ κάτι πελώρια σκυλιὰ
ἴσαμ' ἔνα μοσχάρι. Τρομερὰ καὶ φοβερά.
Τὰ τάιζαν μέσα σὲ μιὰ γουρνα στὸ χῶ-
μα μὲ μπομπότα καὶ τυρόγαλο. Καὶ τοὺς
κρέμαγαν στὸ λαμό, ξύλινη λαὶ μαρ-
γιά, μὲ μεγάλα κοφτερὰ γυφτόκαρφα.
Μ' αὐτὸ τὸ μοραφέτι δὲν γλύτωνε ἀγρί-
μι ἡ ζωοκλέφτης. Καμμιὰ φορὰ πάνω
στὸ τυρόγαλο ἔπεφτε σκυλοκαυγὰς καὶ τὰ
σκυλιὰ ξεσκίζονταν μεταξύ τους. Τάπια-
νε τότε, μιὰν ἀτέλειωτη μουργέλλα (τεμπε-
λιά). Καὶ κοπρίτευαν στ' ἀπόσκιο... Οἱ
τσοπαναρέοι ἔκαναν ὑπομονή... "Οταν ἔ-
βλεπαν ὅμως πώς ἡ τεμπελιὰ τράβαγε
μέρες, καταλάβαιναν πώς τό, κακὸ δὲν
ἔπαιρνε γιατριὰ κι ἔβαιζαν μαχαίρι. Τὰ
σκότωναν ὅλα. 'Απ' τὴν οἵζα (ὅπως ἔλε-
γαν), πρὶν ἀγοράσουν ἄλλα. Φοβοῦνταν
μὴ καὶ τ' ἄλλα μολυνθοῦν.

— Τόκοψες ὅλα;

— Ναι, εἶπε ὁ καινούργιος πιστικός, στὸν παλιὸν τσοπᾶνο, ἀπ' τὸν δόποιον ζήταγε δρμήνια δεύτερη φορά, πῶς ν' ἀπαλλαγῆ ἀπ' τὸ κάκο.

— "Ολα, ὅλα καὶ τὰ μικρά;

— ... "Οχι... ξέρεις, ἄφησα κάποιο μικρὸ ποῦχε δὲν εἶχε μήνα. Εἶπα νὰ μὴ τὸ χαλάσω κι αὐτό... "Αλλωστε αὐτὸ τί μποροῦσε νὰ ξέρῃ;

— "Αμ, αὐτὸν ἦταν... Αὐτὸ χάλασε καὶ τ' ἄλλα ποὺ ἀγόρασες... Τώρα ξανὰ πάλι ἀπ' τὴν ἀρχὴ διπλὸ ἔξοδο. Καὶ κύτταξε, οὔτε ρίζα... Γιὰ νάχης τὸ μυαλό σου ἥσυχο.

Τὴν ἴστορία τούτη τῶν παλιῶν τσοπάνηδων, μοῦ τὴν διηγόταν ἡ κυρὰ Πάναινα, ἀκραία καμμιὰ φορὰ στὶς ἀπόψεις της, δταν ἥθελε νὰ εἰπῇ πῶς γιὰ νὰ πάη μπροστὰ ὁ τόπος, ἐπρεπε νὰ φύγουν ἀπ' τὴ μέση τὰ γκεσέμια (Οἱ ἄνθρωποι ποὺ διοικοῦν). Καὶ νὰ μὴ μείνη οὔτε ἔνας. Γιὰ δεῖγμα.

— Αὐτὸς, ἔλεγε, χαλάει καὶ τοὺς ἄλλους ποὺ θὰ ρθοῦν.

**

'Απόταν στὸ ἔβγα τῶν Βυζαντινῶν χρόνων, οἱ Βυζαντινοὶ πάροικοι, τῶν «πατρονικίων» τοῦ κάμπου, ἔφτιαχναν τὶς ἔξωθυρες τῶν σπιτιῶν τους, ἔτσι ἀψηλά, ὥστε νὰ μὴ μποροῦν οἱ ἀρχοντες καὶ οἱ βουκελλάριοι, νὰ δρασκελοῦν μέσα, καβάλλα στ' ἄλογό τους, ἀπὸ τότες κι ὅλας τὰ κοπάδια ξεχειμώνιαζαν στὰ βουνὰ καὶ τὰ βουνὰ γιομίζαν γυναικόπαιδα, πρόσφυγες περιδεεῖς τοῦ κάμπου καὶ τῆς πολιτείας... .

Εἶχαν φανεῖ, πρώτα τότε, τὰ «χαλεπὰ χρόνια» τοῦ "Αη - Κοσμᾶ κι ὁ «συρφετώδης δχλος», οἱ πένητες τοῦ κάμπου, τὰ φόρτωναν νύχτα καὶ «μὴν τοὺς εἴδατε»...

"Ἐβλεπαν τοὺς πρόσφυγες ν' ἀνηφορίζουν οἱ τσοπαναρέοι, κι ἀνάκοπταν τὴν πορεία τους πρὸς τὰ χειμαδιά...

«"Τστερον», βέβαια, ὅπως λέει ἡ διδαχὴ τοῦ ἄγιου, «τὸ Χριστιανικὸν Βασίλειον τὸ ἐσήκωσεν ὁ Θεὸς ἀπ' τοὺς Χριστιανοὺς καὶ ἔφερεν τὸν Τοῦρκον καὶ τοῦ τὸ ἔδωσε, διὰ τὸ ἴδικόν μας καλόν, καὶ τὸ εἶχεν ὁ Τοῦρκος 320 χρόνους...».

Καὶ τότε ἦταν ποὺ δὲν ἔμεινε τίποτα δρθιό στὸν κάμπο. "Οταν μάλιστα οἱ

Τοῦρκοι ἔβαλαν τοὺς 'Αρβανίτες (τὸ λύκο νὰ φυλάη τὰ πρόβατα) «μᾶς πῆρε ὁ δ.... καὶ μᾶς σήκωσε», ποὺ λένε...

Στὴν καινούργια πραγματικότητα τῶν βουνῶν, οἱ τσοπαναρέοι τῆς «ἀπονομάδωσης», δὲν ἦταν εὔκολο νὰ δέσουν μὲ τοὺς ορημαγμένους πρόσφυγες τοῦ κάμπου καὶ τῆς πόλης....

Μεγάλες οἱ ἀποστάσεις. Διάφορες οἱ καταβολές... Καὶ προπαντὸς ἄλλες οἱ μνήμες... Δυὸς κόσμοι ἀσχετοι, σχεδὸν ἔχθρικοι... 'Ακόμα καὶ σήμερα σὲ πολλὰ χωριὰ δὲν ξέχασαν τὴ διαφορά...

'Ωστόσο, γιὰ δῆλους, ἡ ζωὴ ἦταν σὰ νὰ ξανάρχιζε ἀπ' τὴν ἀρχὴ... τ' ἄλληλοφαγώματα ὑποχωροῦσαν μπροστὰ στὶς κοινὲς ἀνάγκες καὶ τὸν ἀκραῖο φόβο... 'Ο πανικὸς ἐρήμωνε τὴν ψυχή... Καὶ τὴν ἀδέοφωνε!

Οἱ Κολωνιάτες — σὰ λύκοι πεινασμένοι — τοὺς ξετρύπωναν, στὰ λακκώματα. Καὶ κάθε τόσο τοὺς μετατόπιζαν. "Ολοκαὶ μακρύτερα ἀπ' τὰ περάσματα.

"Ολοκαὶ σ' ἀπρόσιτες ράχες.

Γιὰ κάμποσα χρόνια οἱ σκορπισμένες στὰ βουνά, ἀνθρώπινες διμάδες... «ἔπεσαν σὲ ἀμάθεια»... «καὶ ἔγιναν θηρία».

Κάποτε δῆμος βρῆκαν τὸ μετερίζι. Σὲ τόπους ἀψηλούς, ὠχυρωμένους, σὰν τὸ Γαναδιό. Κι ἐκεῖ ρίζωσαν. Μαζεύτηκαν πολλοὶ ἀπ' τοὺς σκορπισμένους. Ἡ μνήμη ξαναφούντωσε. Ζωντάνεψαν οἱ καταβολὲς τῶν αἰώνων. Τὸ ζύμωμα τῆς κοινῆς ὁδύνης, ἔδεσε τοὺς ἀνθρώπους. Ἡ κοινωνία βρῆκε κάποιο ρυθμό. Τὸ χνῶτο τοῦ καταδιωγμένου «ξεπέζεψε»... Τὰ σπίτια τους, ἔγιναν κάστρα πέτρινα. Ψήλωσαν. Μπῆκαν ἀμπάρες στὶς πόρτες καὶ σιδερένιοι οεζέδες. Σιδεριές στὰ παράθυρα. Πολεμίστρες καὶ ζεματίστρες στοὺς τοίχους.

"Ἐτσι οἱ Κολωνιάτες δὲν ζύγωναν εὔκολα... "Αλλωστε τὰ κοντινὰ βλαχοχώρια, ποῦταν οἰκισμοὶ συγκροτημένοι ἀπὸ παλιότερα ἔμνησκαν ἀτράνταχτα καὶ ἀπείραγα.

Κάθε χωριό, σ' αὐτὸ τὸν δρεινὸ χῶρο ἔχει νὰ λέη:

— Πρῶτα εἴμασταν στὴν Σιουπόστια-

Η Βούρμπιαν

ΤΟῦ κ. Α. ΕΥΘΥΜΙΟΥ

Οἱ γρίνιες δῆμος καὶ οἱ φαγωμάρες ἀνάμεσα σ' αὐτὸν καὶ τοὺς ἀντιπάλους του Βουρμπιανίτες συνεχίζονται χωρὶς διακοπή: καὶ τώρα μάλιστα προσχωρεῖ στὴν παράταξη τῶν ἔχθρῶν του, ἀπὸ ἄγνωστη αἰτία, καὶ δὲ μικροανεψιός του δὲ γυὸς τοῦ φονευθέντος τὸ 1826 ἀπὸ τοὺς ληστὲς τοῦ Σιλιχτάρη Πόντα Γιαννάκη Παπαρίζου Παπανίκου δὲ περίφημος Χαράλαμπος. Ἐχομε λοιπὸν καὶ ἐξ ἴδιων τὰ βέλη. Ο Χαράλαμπος αὐτός, ποὺ ἦταν ἀδερφὸς τοῦ

νη καὶ στοὺς Κοκλιούς, λένε οἱ παλιοὶ Μολιστινοί.

— Στὴ Σκούρλια, στὴν Ἀραδιὰ καὶ στὴν Μαλνίτσα, λένε οἱ Καστανιανίτες.

— Στὴν Πίκενη, στὴν Πέστερη καὶ στὴν Λιθαριά, λένε οἱ Βουρμπιανίτες.

— Στὴν Τράπου καὶ στὴν Κρανιά, λένε οἱ Σταριτσιώτες.

Κι ἀπ' τοὺς παλιοὺς ἐκείνους οἰκισμούς, δὲν ἔμειναν σήμερα παρὰ σωροὶ λιθάρια καὶ κεραμίδια. Ποὺ καὶ ποὺ καμμιὰ καλύβα. Ὁλα βουβὰ καὶ στοιχειωμένα. Δεμένα μὲ παράξενες ἴστορίες, ποὺ ἐμποδίζουν τοὺς χωριανούς, νὰ ξενυχτοῦν ἐκεῖ γιὰ τὶς δουλειές των. Αερικὰ ποὺ ταράζουν τὴν ἡσυχία τῆς νύχτας, χορεύοντας στοὺς Κοκλιούς κάτω ἀπ' τὴν χούνη τῆς «Δαιμονικῆς» — ἀπέναντι ἀπ' τὸ Μποτσιφάρι. Τουμπελέκια ποὺ χτυποῦν, ἀπ' τὴν κορφὴ τῆς Γύφτισσας μεσάνυχτα. Πέτρες ποὺ πέφτουν στὶς στέγες τῶν καλυβιῶν τῆς Σιουπόστιανης. Περίεργα ζῶα — τράγοι, σκυλιὰ καὶ μαῦροι γάδαροι — ποὺ κυκλοφοροῦν καὶ γελοῦν στὰ μονοπάτια τὸ κατασκότεινο. Πεθαμένοι, ποὺ περιδιαβάζουν τὶς νύχτες στὰ ἐρείπια, μὲνα περίεργο φωσφορισμὸς στὶς κενὲς κόχες τῶν ματιῶν τους. Εφιάλτες ἀποθηριωμένοι, φρικαλέων ἐπεισοδίων. Καμμιὰ φορὰ ἐκμαυλίστριες γριὲς ἢ λάγγες καὶ προκλητικὲς νέες γυναῖκες. Ὁλα γενήματα ἐνὸς ἐνδημοῦντος μεσαιωνισμοῦ, ποὺ

Δημήτρη τοῦ παπποῦ τῶν ἐπιζώντων σήμερα (1966) ἀντιστρατήγου ἐ.ἀ. καὶ τέως ὑφυπουργοῦ Σωκράτους Λ. Δημαράτου καὶ Ἰωάννου Δημαράτου, ἥταν δυναμικὸς καὶ ἐπιβλητικὸς ἀντρας. Εἶχε συνάψει κι' αὐτὸς φιλίες μὲ πολλοὺς ἐπιφανεῖς Τούρκους· καὶ ἔγινε ἔχθρὸς τοῦ μεγάλου θείου του Γραμματικοῦ πιθανὸν λόγῳ οἰκονομικῶν διαφορῶν ἢ καὶ ἀπὸ ἀντιτηλία ἐπειδὴ δὲ Κώστας ὑπεστήριζε πάντοτε τὸν μεγάλο του ἀνεψιὸν Ζήσην Κύρκαν Παπα-

δέχονταν τὴν παρεμβολὴ στὴ σύγχρονη ζωὴ τοῦ «Ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρα», δπως λέει τὰ τελώνια δὲ Ἀπόστολος Παῦλος...

Ἐτσι κάθε τόσο οἱ ἀγαθοὶ παπάδες τῶν χωριῶν, ὅταν δὲν ἔπιανε τὸ «Πάτερ ἡμῶν...» τῶν πανικόβλητων, στὴν κρίσιμη ὥρα, ἔπαιρναν τὸ πετραχήλι τους καὶ τράβαγαν ἐπὶ τόπου, ἔντρομοι καὶ σκεφτικοί, νὰ ἔξαπολύσουν τοὺς ἔξορκισμοὺς τοῦ Ἅγιου Βασιλείου.

«Φοβήθητι, φύγε, δραπέτευσον, ἀνάχωρησον, δαιμόνιον ἀκάθαρτον καὶ ἐναγές, καταχθόνιον, βύθιον, ἀπατηλόν, ἀμορφον, θεατὸν δι' ἀναίδειαν, ἀθέατον διὰ τὴν ὑποκρισία, δπου ἀν τυγχάνης ἢ ἀπέρχη, ἢ αὐτὸς εῖ δ Βεελζεβούλ, ἢ κατασείων ἢ δρακοντειδής ἢ θηριοπρόσωπος ἢ ώς ἀτμὶς καὶ ώς καπνὸς φαινόμενος, ἢ ώς ἄρσεν ἢ ώς θῆλυ, ἢ ώς ἑρπετὸν ἢ ώς πετεινόν, ἢ νυκτολάλον, ἢ κωφόν, ἢ ἄλαλον, ...ἢ προσεπέλασας ἄφνω, ἢ ἐν θαλάσσῃ ἢ ἐν ποταμῷ, ἢ ὑπὸ γῆς, ἢ φρέατος, ἢ κρημνοῦ, ἢ ἐκ λάκκου, ἢ λίμνης, ἢ καλαμῶνος, ἢ ὑλῆς, ἢ ἀπογαίου ἢ ἀκαθάρτου, ἢ ἄλσους ἢ δρυμῶνος ἢ δένδρου, ἢ ὁρνέου, ἢ βροντῆς, ἢ ἐκ στέγη λουτροῦ, ἢ ἐν κολυμβήθρᾳ ὑδάτων ἢ ἐκ μνήματος εἰδωλικοῦ ἢ δθεν ἵσμεν καὶ οὐκ ἵσμεν, ἢ γνωστὸν ἢ ἄγνωστον καὶ ἐξ ἀπερισκέπτου τόπου... Φοβήθητι, φύγε, δραπέτευσον, ἀναχώρησον...».

Ακολουθεῖ

νίκου στὸν δποῖο παραχωροῦσε καὶ τὸ προεστιλῆκι τῆς Βουρμπιανῆς καὶ Ἐπαρχίας.

‘Ολόκληρο τὸ 1837 διέρρευσε μὲ γρίνιες καὶ ἀντεκδικήσεις.

Κατὰ τὸν Νοέμβριο τοῦ 1837 ὁ Κώστας Γραμματικὸς ἔφυγε πάλι γιὰ τὰ Μπιτώλια ὅπου τὸν εἶχε προσκαλέσει ὁ νέος Στρατάρχης Κιοσὲ Ἀχμὲτ Πασιᾶς γιὰ γραμματικό του.

Οἱ ἀντίπαλοί του ὅμως Βουρμπιανῖτες μὲ ἐπικεφαλῆς τώρα καὶ τοὺς ἀνεψιούς του Χαράλαμπο Ι. Παπαρίζου καὶ Γιωργάκην Ἀντωνίου Παπανίκου—Ντούμαρην καὶ τοὺς Τζιοτζιαίους (εἶχαν μεγαλώσει τώρα καὶ τὰ παιδιὰ τῶν κρεμασθέντων Λάμπρος, Ζήσης, Γεώργιος κ.λ.π.) δὲν ἔπαυαν νὰ κάνουν ἐναντίον του καὶ ἐναντίον τῶν δικῶν του ἀναφορὲς καὶ νὰ διαβάλουν στὸ Μουσταφᾶ Νουρὴ Πασιᾶν τῶν Ἰωαννίνων.

‘Ο Γραμματικὸς ὅμως κατόρθωσε νὰ φυλακώσῃ τοὺς ἀνεψιούς του Χαράλαμπον καὶ Γεώργιον χαρακτηρίζοντάς τους ὡς ἀναρχικοὺς καὶ ἔχθροὺς τοῦ Ὁθωμανικοῦ κράτους. Κατὰ τὴν ἐποχὴ ποὺ ὁ ‘Αγιος Νεομάρτυς Γεώργιος ἦταν στὴ φυλακὴ ὁ Χαράλαμπος καὶ ὁ Γεωργάκης ἦταν συγκρατούμενοί του καὶ αὐτοὶ τὸν παρώτρυναν καὶ τὸν ἐνεδυνάμωσαν, δπῶς ἀφηγεῖται ὁ συναξαριστής του, εἰς τὸ νὰ μαρτυρήσῃ ὑπὲρ τῆς πίστεως. Ή παράδοση συγκεχυμένα μᾶς φέρνει ὡς συγκρατούμενο τοῦ Χαράλαμπου τὸν Γεωργάκη Ντούμαρη, δὲν ἀποκλείομε ὅμως καὶ τὸ ἐνδεχόμενο νὰ ἦταν ὁ νεαρὸς Γεώργιος Κώστα Παπαϊωάννου (Τζιότζιος).

‘Αλλὰ καὶ ὁ Χαράλαμπος, δπῶς ἀφηγοῦνταν οἱ παλαιοὶ Βουρμπιανῖτες καὶ μᾶς ἐπιβεβαιώνει ὁ ἥλικίας σήμερα 84 ἔτῶν ἔγγονος τοῦ ἀδελφοῦ του ὁ θαλερὸς μπάρμπα Γιάννης Λ. Δημάρατος, ἀντεπετέθηκε ἐναντίον τοῦ θείου του μὲ τὰ ἵδια ὅπλα· μὲ τὴν συκοφαντία. Κάθησε καὶ ἔχάλκευσε πλαστὰ γράμματα, γραμμένα δῆθεν ἀπὸ τὸν Κώστα Γραμματικό, τὰ δποῖα τὸν παρουσίαζαν ὡς ραδιουργοῦντα ἐναντίον τοῦ Βαλῆ τῶν Ἰωαννίνων Μουσταφᾶ Νουρὴ Πασιᾶ, καὶ τὰ διοχέτευσε μὲ τρόπο στὰ χέρια τοῦ τελευταίου. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν, ὁ μὲν Κώστας Γραμματι-

κὸς νὰ θανατωθῇ βάναυσα καὶ ἀνεξέλεγκτα, ὁ δὲ Χαράλαμπος νὰ ἀπαλλαγῇ καὶ νὰ θριαμβεύσῃ· ‘Αλλὰ ἂς ξαναδώσωμε τὸ λόγο στὸν Ἀραβαντινὸ (Χρονογραφία Α’ τόμ. σελ. 401) νὰ μᾶς περιγράψῃ τὰ τοῦ θανάτου τοῦ Κώστα.

«Κατὰ τὸν Μάρτιον τοῦ 1838 ὁ ἐκ Κονίτζης Κωνστ. Βουρμπιανίτης γραμματεύων ἥδη παρὰ τῷ Κυθερώνητῃ τῆς Ρουμελίας καὶ Στρατάρχη Κιοσσὲ Ἀχμὲτ Πασσᾶ διεβλήθη ὑπὸ τῶν ἴδιων συνεγχωρίων του εἰς τὸν Μουσταφᾶ Πασσᾶν, ως ραδιουργῶν κατὰ τῆς σατραπικῆς του θέσεως, καὶ τοῦτο ἐξήρχεσε εἰς τὴν ἐξόντωσίν του, καθότι ὁ Μουσταφᾶ Πασσᾶς ἀπέστειλε τῷ ρηθέντι Κιοσσὲ Ἀχμὲτ Πασσᾶ πλαστόγραφα τινὰ γράμματα τοῦ ρηθέντος Βουρμπιανίτου, δι’ ὃν ἐξήγετο, δτὶ αὐτὸς συνεννοεῖτο μετ’ ἔχθρῶν τῆς βασιλείας, καὶ ως ἐκ τούτου ἐπρεπεν ἵνα γενῆ τερμπιές. Εἰς τὸν αἵμοβόρον ἐκεῖνον Στρατάρχην οὐκ ἦν ἀνάγκη πλείονος πληροφορίας καὶ ἐξελέγχεως, διὸ καὶ τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἀποστείλας δήμιο· ἀπέκοψε τὴν κεφαλὴν τοῦ δειλαίου ἐκείνου Χριστιανοῦ ἐν Μπιτωλίοις, καὶ πρὸς χαρὰν τοῦ θέσει ἀδελφοῦ του Μουσταφᾶ Πασσᾶ τὴν ἀπέστειλεν εἰς Ἰωάννινα».

— Τέτοια στάνη τέτοιο μαξοῦλι βγάζει
— λέει μιὰ παληὴ λαϊκὴ παροιμία τοῦ χωριοῦ μας.

Πρῶτος ὁ Γραμματικὸς ἥρξατο χειρῶν ἀδίκων θανατώνοντας τοὺς Τζιοτζιαίους, ἔφαγε στὸ τέλος τὸ ἵδιο του τὸ κεφάλι. Καὶ ἀπὸ ποιόν; ἀπὸ τὸν ἵδιο τὸν μικροανεψιό του τὸν Χαράλαμπο, ὁ πατέρας τοῦ δποίου εἶχε σκοτωθῆ στὰ 1826 ὑπερασπιζόμενος τὸν Κώστα Γραμματικὸ καὶ τὰ πλούτη του ἐναντίον τῶν Τουρκαλβανῶν ἐπιδρομέων...

Δὲν εἶχε φαίνεται ὁ ταλαιπωρος Κώστας Γραμματικός, οὔτε ὁ γυιός του ὁ Νικολάκης ὑπ’ ὄψιν τὴν παροιμία ποὺ λέει, «Καὶ τὸν Τούρκο φίλευε καὶ τὸν κ..φύλαγγε», καὶ γι’ αὐτὸ τὴν ἔπαθε. ‘Αν κατέβαιναν μαζὶ μὲ τὸ γυιό του τὸ Νικολάκη στὴν ἐπαναστατημένη Ἐλλάδα ἵσως νὰ κατελάμβαναν ἐπιφανεῖς θέσεις· ἀλλὰ αὐτὸ ἦταν τὸ πεπρωμένο του...

‘Ακολουθεῖ

‘Ο πατήρ Παΐσιος ὁ Φιλοδεῖτης ἡ Στομιώτης

Τοῦ κ. Β. ΝΙΚΟΠΟΤΛΟΥ

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ
ΤΗΣ ΜΟΝΑΧ. ΟΜΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΠΑΪΣΙΟΥ

... ‘Ο μοναχισμὸς δὲν εἶναι χριστιανογενὲς φαινόμενο, ὑπῆρχε πολὺ πρὸ τοῦ Χριστοῦ μὲ πρώτους δόπαδοὺς δὲν εἶναι ποὺ δὲ θέλησαν νὰ ὑπογράψουν τὸ Κοινωνικὸν Συμβόλαιο. ’Απ’ τὸ βουδιστικὸ Νιρβάνα ὡς τὴ χριστιανικὴ τελείωση, τὰ πλαίσια δηλαδὴ μέσα στὰ δόπια κινεῖται ἡ διάθεση τοῦ «μονήρους βίου», δο μοναχισμὸς γνώρισε τεράστια ἀνάπτυξη. ’Ο χριστιανισμὸς πρόσθεσε κάτι τὸ πιὸ ἐλκυστικὸ στὴ μοναχικὴ ζωὴ καὶ τὴ δικαιολόγησε κατὰ τὸν καλλίτερο τρόπο. ’Ἐνας ἄνθρωπος ποὺ ἀπαρνεῖται τὰ πάντα γιὰ νὰ σώσῃ τὴν ψυχὴ του εἶναι δίχως ἄλλο ἀξιοθαύμαστος! ’Ἐδῶ βρίσκεται ἡ δικαιολόγηση τοῦ μοναχισμοῦ ὡς... κοινωνικοῦ (ἢ ἀντικοινωνικοῦ δπως τὸ θέλουν οἱ πολλοί) φαινομένου, στὴν χωρὶς κανένα δισταγμὸ αὐταπάρνηση χάρι τῆς χριστιανικῆς τελειότητος! ’Η δικαιολόγηση δομως τῆς συγκεκριμένης μοναχικῆς ὅμολογίας βρίσκεται ἄλλοῦ στὴν ψυχὴ τοῦ συγκεκριμένου μοναχοῦ!...

Γιὰ τὸν πατέρα Παΐσιο οἱ παράγοντες ποὺ συνετέλεσαν στὴν διαμόρφωση τῆς μοναχικῆς του δομολογίας εἶναι κυρίως δύο: ἡ καταγωγὴ του καὶ τὸ οἰκογενειακόν του περιβάλλον.

Α’. ’Η Καππαδοκία φημιζόταν ἀνέκαθεν γιὰ τὴν θρησκευτικότητά της, ἡ δὲ προσφορά της στὴν Ἐκκλησία Τοῦ Χριστοῦ ὑπῆρξε παρὰ πολὺ μεγάλη. ’Απὸ τοὺς πρώτους κιόλας αἰῶνες τοῦ Χριστιανισμοῦ, δταν ἡ θρησκεία τοῦ Ναζωραίου ἐδιώκετο μὲ πεῖσμα ἀπὸ τὰ Ρωμαϊκὰ δύπλα καὶ τὸ ἔξ ίσου δυνατὸ Ρωμαϊκὸ Δίκαιο, ἡ Καππαδοκία ἐδωσε τὸ παρὸν στὸ μεγάλο προσκλητήριο μὲ τὸν Ἀγιο Γεώργιο, τὸ τιμημένο παλληκάρι τοῦ Χριστοῦ,

ποὺ μαρτύρησε γιὰ τὴν πίστη του, νικῶντας ἔτσι τὰ ρωμαϊκὰ δύπλα στὰ δόπια ὑπηρετοῦσε σὰν ἀξιωματικός, ἀλλὰ καὶ τὰ αὐτοκρατορικὰ διατάγματα καὶ τὰ *senatus consulta* ποὺ στρέφονταν κατὰ τῶν χριστιανῶν.

’Αργότερα ἔχει νὰ μᾶς δείξῃ ἕνα Μέγα Βασίλειο, τὸν μύστην Κυρίου, τὸν Φωστῆρα τὸν φαεινόν, τὸν οὐρανοφάντορα τοῦ Χριστοῦ, τὸν Φιλόσοφον καὶ Ἱεράρχην, τὸν ἐλεήμονα καὶ φιλάνθρωπον, τὸν ἐπίσκοπον καὶ μοναχόν, τὸ Βασίλειον μὲ τὴν «Βασιλειάδα» του καὶ τὸν πακτωλὸν τῆς σοφίας του δπως τρέχουν μέχρι σήμερα ἀπ’ τὰ συγγράμματά του. Αὐτός, δο Ἱεράρχης, δο Βασίλειος δο Μέγας, δο ἀναμορφωτὴς τοῦ μοναχισμοῦ καὶ ἐνσαρκωτὴς τοῦ μοναχικοῦ ἰδεώδους στάθηκε τὸ πρότυπον γιὰ τὸν Ἀρσένιον. ’Εγράψαμε καὶ παραπάνω, πὼς δο Ἀρσένιος ἀπὸ μικρὸ παιδὶ μελετοῦσε βίους Ἅγιων μὲ ἴδιαιτερη πάντα προτίμηση στὸ βίο τοῦ Καππαδοκέα Βασιλείου, ποὺ οἱ ἀπόψεις του γιὰ τὸν μοναχικὸν βίον, ἀπόψεις ἔγιναν κανόνες τῆς ἐκκλησίας, βάσει τῶν δποίων καὶ σήμερα θυμίζεται δο μονήρης βίος, ἐπέδρασαν πολὺ στὸν Ἀρσένιο.

’Εκτὸς δομως ἀπ’ δλα αὐτὰ καὶ ἡ σύγχρονη Καππαδοκία ἐπέδρασε πολὺ στὴν ἀνατροφὴ τοῦ Ἀρσενίου. Οἱ γονεῖς του, ἀν καὶ ἀγράμματοι, ἥταν ἄνθρωποι μὲ μεγάλη πίστη στὸ Θεὸ καὶ τοῦτο τὸ χρωστοῦσαν στὸν πατέρα Ἀρσένιο τὸν Φαρασιώτη μὲ τὸν δποῖον συνδέοταν στενὰ ἡ οἰκογένεια. ’Ο δικός μας δο Ἀρσένιος μεγάλωσε μὲ τὸ δραμα τῆς λατρευμένης Ἀνατολῆς στὴν καρδιά του. Τὰ χώματα ποὺ εἶχε γεννηθῆ καὶ ποὺ οἱ Μεγάλοι δὲν τὸν ἄφησαν νὰ ζήσῃ ἐκεῖ παρὰ 40 μόνον μέρες, τὸν τραβοῦσαν πολὺ καὶ γιὰ νὰ ζῆ πάντα μὲ τὴν γλυκειὰ ψευδαισθηση δτι βρίσκεται ἐκεῖ, στὴ

Καππαδοκία του, διαβάζει ἀκατάπαυστα τὴν ἱστορία της, μιὰ ἱστορία ποῦναι γεμάτη ἀπὸ Ἀγίους καὶ Μοναχούς.

Β'. Ἐπειτα ἔρχεται τὸ οἰκογενειακὸ περιβάλλον· ἡ οἰκογένεια τοῦ Προδρόμου Ἐξενεπίδη ἥταν ἀπὸ τὶς πιὸ φημισμένες φαρασιώτικες φαμίλιες μὲ μεγάλη ἱστορία καὶ βαθειὰ πίστη στὸ Θεό! Ὁ πατέρας, ὁ γέρο - Πρόδρομος ἀν καὶ δὲν ἤξερε πολλὰ γράμματα, ὡς τόσο ἤξερε ἐκεῖνα ποὺ ἔπρεπε νὰ γνωρίζῃ, τὴν πίστιν του δηλαδή, τὴν λαγαρή, δρθόδοξη πίστη του, ὅπως τὴν ζοῦν καὶ τὴν ἀναπνέουν οἱ ἀπὸ τὴ φύση τους φιλόθεοι Καππαδόκες.

Αὐτὴ τὴ λαγαρισμένη πίστη δίδασκε ἀκατάπαυστα καὶ στὰ παιδιά του ὁ μακαρίτης, μὲ τὸ δικό του ἀπλὸ τρόπο καὶ πρὸ πάντος μὲ τὸ παράδειγμά του. Προσευχή, νηστεία, ἐκκλησιασμός, ἀγαθοεργία, ἔργατικότητα, τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ζωῆς τῆς φημισμένης οἰκογένειας. Μποροῦμε νὰ ποῦμε πῶς τὸ εὐλογημένο αὐτὸ σπίτι ὅμοιαζε μέ... ὠργανωμένο κοινόβιο μὲ προηγούμενο τὸν γέροντα Πρόδρομο!

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τοὺς «ἐξωγενεῖς αὐτοὺς παράγοντας ὑπάρχουν καὶ «οἱ ἐσωγενεῖς» παράγοντες στὴ διαμόρφωση τῆς μοναχικῆς δμολογίας τοῦ πατέρα Παΐσιου. Πρόκειται κυρίως γιὰ τὴν μυστικοπαθῆ φύση τοῦ Ἀρσενίου, τὴν ἔμφυτη ἀποστροφή του πρὸς τὰ ἐγκόσμια καὶ τὸν ἔξ ίσου ἔμφυτον ἔρωτά του πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν!

Ο κύριος πάντως λόγος ποὺ ὠδήγησε τὸν Ἀρσένιο στὴν πολιτεία τῶν μοναχῶν εἶναι ἀναμφισβήτητα ἡ ἀγάπη του Στὸ Θεὸ καὶ ἡ ἐπιθυμία του νὰ προσεγγίσῃ τὸ ἰδεῶδες τῆς χριστιανικῆς τελειότητας. Εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ διεισδύσῃ κανεὶς στὰ ἄδυτα τῆς μοναχικῆς ψυχῆς. Ως τόσο ἐπειδὴ γνώρισα τὸν ἀνθρωπο, μπορῶ νὰ πῶ δτι τίποτα ἄλλο δὲν ἔσπρωξε τὸν Ἀρσένιο στὸν μοναχισμὸν παρὰ μόνον ὁ πόθος «τοῦ ἐντίμου τῆς ἀσκήσεως βίου», μὲ σκοπὸ τὴν πλήρη τελειότητα.

Ἄσ μὴ μᾶς φαίνεται παράξενο, ὅπως οἱ πολλοὶ καταλαμβάνονται ἀπὸ τὶς κοσμικὲς ἐπιθυμίες τόσο, ὥστε νὰ μὴ μποροῦν νὰ ξεκολλήσουν ἀπὸ τὴν τυραννία

τοῦ κόσμου, ἔτσι ὑπάρχουν καὶ ὠρισμένοι, λίγοι δπωσδήποτε, ποὺ καταλαμβάνονται ἀπὸ τὶς πνευματικὲς ἐπιθυμίες τόσο ποὺ νὰ γίνωνται ἔνα μὲ τὸν οὐρανὸ κι' ἀν ἀκόμα βρίσκωνται ἐδῶ κάτω στὴ γῆ. Στὴ συγκλονιστικὴ λοιπὸν ἔρωτηση τοῦ ἡγουμένου: «τί προσῆλθες ἀδελφέ;» ἡ ἀπάντησις τοῦ Ἀρσενίου: «ποθῶν τὸν τῆς ἀσκήσεως τίμιον βίον» δὲν ἦτο τυπικὴ ἐπειδὴ ἔτσι τὴν θέλει ἡ κανονικὴ τελετουργικὴ διαδικασία, ἀλλὰ οὐσιαστική, ἀποδίδουσα δλην τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ γνήσιον τῶν αἰσθημάτων τοῦ ὑποψηφίου μοναχοῦ Ἀρσενίου.

ΠΡΩΤΗ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΤΟΥ ΣΤΟΜΙΟΥ

Ο πατὴρ Παΐσιος ἔμεινεν εἰς τὴν Μονὴν τῆς Μετανοίας του τέσσαρα χρόνια χωρὶς νὰ παραβιάσῃ τὸ votum stabilitatis loci. Μέσα του ὅμως ἔκαιγε ἡ φλόγα ἐνὸς μεγάλου πόθου, νάρθη στὴ Κόνιτσα, ποὺ τὴν εἶχε ἀγαπήσει σὰν δεύτερη πατρίδα του καὶ νὰ μονάσῃ στὸ ἱστορικό, βυζαντινὸ Μοναστῆρι τῆς Παναγίας τοῦ Στομίου! Ενας πόθος ποὺ τοῦ εἶχε φυτευθῆ στὴ ψυχὴ ἀπὸ μικρὸ παιδί. Αὐτὸ τὸ Μοναστῆρι ἥταν γιὰ τὸν πατέρα Παΐσιο πόλος ἐλξεως! Όλα ἐδῶ ἐπάνω στὸ Καταφύλι, μέσα στὴ θεόσχιστη χαράδρα τοῦ Ἀώου, παρουσίαζαν μιὰ καταπληκτικὴ ὅμοιότητα μὲ τὸ Ἀγιον Ὀρος. Πρὸ παντὸς ἡ φύσις, ἀλλὰ καὶ τὸ Μοναστῆρι. Πράγματι, γιὰ τὸν πατέρα Παΐσιο τὸ Στόμιον ἥταν ἡ μικρογραφία τοῦ Ἀγ. Ὁρούς κι ἀς εἶχε ἔνα μονάχα Μοναστῆρι χωρὶς σκῆτες, κελλιά, καλύβες, καθίσματα καὶ ἡσυχαστήρια! Αὐτὸ ὅμως τὸ ἔνα μοναστῆρι γιὰ τὸν μοναχὸ Παΐσιο ἥταν ἀρκετό. Αὐτὸ θὰ ἥταν καὶ Μεγίστης Λαύρας καὶ Βατοπεδίου καὶ Δάφνης καὶ Ἰβήρων καὶ Φιλοθέου καὶ Σίμωνος Πέτρας καὶ Χιλανδαρίου καὶ Διονυσίου καὶ Κουτλουμουσίου καὶ Παντοκράτορος καὶ Ξηρομερίου καὶ Ζωγράφου καὶ Δοχειαρίου καὶ Ἀγ. Παύλου, Σταυρονικήτα καὶ Ξενιοφῶντος, Γρηγορίου καὶ Ἐσφιγμένου, Παντελεήμονος καὶ Κωνσταμονίτου,... Αὐτὸ τὸ Μοναστῆρι τῆς Παναγίας τοῦ Στομίου θὰ ἥταν σύμπαν τὸ Ἀγιον Ὀ-

‘Η Φούρκα και τὸ ἔπος 1940

Σὲ γράμμα του πρὸς Ἀθηναϊκὴ ἐφημερίδα δ. κ. Ἰωάννης Ἰατροῦ, λοχίας ἀκόλουθος τοῦ συνταγματάρχου ΔΑΒΑΚΗ, κατὰ τὸν Ἑλληνιταλικὸν Πόλεμο τοῦ 1940 συγχαίρει τὸν Δήμαρχο καὶ τὸ Δ. Συμβούλιο Παλαιοῦ Φαλήρου, ποὺ υἱοθέτησαν τὸ χωριὸν Ἐπταχῶρι Πίνδου καὶ σὰν πρώτη ἐνίσχυσι ἔστειλαν δραχ. 30.000. Καὶ συνεχίζει:

ρος γιὰ τὸν πατέρα Παῖσιον τὸ φιλοθεῖτη!

Προτοῦ δῆμος ἀνακοινώσῃ στὸν προηγούμενο τὴν ἀπόφασή του, θέλησε νὰ ὑποβληθῇ σὲ μεγαλύτερη πνευματικὴ ἀσκησι, γι’ αὐτὸ καὶ ζήτησε νὰ ἀσκητεύσῃ τῷρα στὴ φημισμένη Σκήτη τὴν Κουτλουμουσιανή.

Εἶναι μιὰ Σκήτη ἀπὸ κάπου 20 καλύβες διασκορπισμένες μέσα στὸ δάσος. Ἀφοῦ ὑποβλήθηκε καὶ σ’ αὐτὴν τὴν ἔντονη δοκιμασίᾳ γύρισε στοῦ Φιλοθέου ἀπ’ ὅπου καὶ ζήτησε ἄδεια ἐπισκέψεως τῆς Μονῆς τῆς Παναγίας τοῦ Στομίου. Η Μονὴ τῆς Μετανοίας του, συνηγοροῦντος τοῦ προηγουμένου Συμεὼνος παρεχώρησε τὴν ἄδειαν τὸ ἔτος 1956. Τοιουτορόπως ἔξερχεται διὰ πρώτην φορὰν δ. πατὴρ Ἀρσένιος τῶν τειχῶν τῆς μονῆς τῆς μετανοίας του καθόλα «νομοκανονικῶς». Στὴ Κόνιτσα ἔφθασε τὸν Αὔγουστο τοῦ 1956. Κατευθύνθηκε στὸ μοναστήρι τοῦ Στομίου ὕστερα ἀπὸ μιὰ ἐπίσκεψι στοὺς κατὰ κόσμον γονεῖς του. Ἀπὸ τὴν ἄλλη κι ὅλας μέρα ἀρχισε νὰ προετοιμάζῃ τὸ μοναστήρι γιὰ τὴν δριστική του ἐγκαταβίση σ’ αὐτό! “Οταν ἔληξε ἡ ἄδειά του ποὺ δὲν ἦταν μεγάλης διαρκείας, γύρισε πίσω στὴ μονὴ τῆς μετανοίας του γιὰ νὰ ἐτοιμάσῃ πλέον, ὅλα τὰ σχετικὰ μὲ τὴν «μετάπεμψίν του» ἀπὸ τὴν μονὴν Φιλοθέου στὴ μονὴ Στομίου! Η διαδικασίᾳ τῆς «μετάπεμψεως» περατώθηκε τὸ 1958 ὅπότε δ. πατὴρ Παῖσιος ἥρθε στὴ μονὴ τῆς «ἐγκαταβιώσεώς του», τὴν μονὴν τῆς Παναγίας τοῦ Στομίου γενόμενος τῷρα καὶ Στομιώτης!

ΣΤΝΕΧΙΖΕΤΑΙ

“Ἡτο καιρὸς πλέον, κάποιος νὰ ἐνθυμηθῇ τὸ ἥρωϊκὸν Ἐπταχῶρι, τὸ ὅποιον κατέστη θρυλικόν, διότι ἦτο ἡ ἔδρα, τοῦ ὑπὸ τὸν ἔνδοξον συν)ρχην Κων. Δαβάκην, ἥρωϊκοῦ Ἀποσπάσματος Πίνδου. “Οσον περνάει πλέον δ. καιρός, τὰ πράγματα ἔκαθαρίζουν καὶ διαλύεται ἡ συσκότισις, τὴν ὅποιαν σκοπίμως τινές, ἐπεχείρησαν νὰ δημιουργήσουν. Οἱ τρεῖς ἡμέρες ἥρωϊκῆς ἀντιστάσεως τοῦ Ἀποσπάσματος, ἀπετέλεσαν τὰ θεμέλια τοῦ Ἀλβανικοῦ Ἐπους. Οἱ ἄλλες δύο, ἦτοι ἡ πρώτη καὶ ἡ δευτέρα Νοεμβρίου 1940, κατὰ τὰς ὅποιας τὸ Ἀπόσπασμα Πίνδου ἀντεπετέθη ἐναντίον τῶν εἰσβολέων καὶ εἰς τὸν Προφήτην Ἡλίαν τῆς Φούρκας τοὺς συνέτριψε καὶ κατὰ ἀκριβολογίαν ἐκφράσεως τοῦ Διοικητοῦ τοῦ Ἀποσπάσματος συνρ)χου Δαβάκη, δστις μαχόμενος ὡς λέων εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν καὶ πρὸ τῶν ἀκροβολιστῶν, τραυματισθεὶς βαρύτατα εἰς τὸ στῆθος, ἐ μ ἀ ν τ ρ ω σ ε τὴν Μεραρχίαν ἐπιθέσεως, ἀποτελοῦν τὴν ὀλοκλήρωσιν τῆς Ἑλληνικῆς Δόξης καὶ τὴν δημιουργίαν τοῦ ὑπερθαύματος, ὡς ἀκριβέστατα χαρακτηρίζεται καὶ ἀπὸ τὰ προσφάτως δημοσιευθέντα μυστικὰ ἀρχεῖα τῆς ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως.

“Οχι δῆμος μόνον τὸ Ἐπταχῶρι, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ χωρίον Φούρκα, πρέπει νὰ δρεθῇ κάποιος πλούσιος Δῆμος νὰ τὸ υἱοθετήσῃ, διότι, ἀν τὸ Ἐπταχῶρι ὑπῆρξεν δ. σταθμὸς Διοικήσεως τοῦ ὑπὸ τὸν ἥρωα Κ. Δαβάκην θρυλικοῦ Ἀποσπάσματος καὶ ἀπὸ τὸ σημεῖον αὐτὸ τῆς Ἑλληνικῆς γῆς, ἀνέτειλε τὸ ἀνέσπερον φῶς τῆς Νίκης τοῦ Β’ Παγκοσμίου Πολέμου καὶ εἰς τὸν Προφήτην Ἡλίαν τῆς Φούρκας, ἐδόθη ἡ ἴστορικωτέρα μάχη τοῦ πολέμου αὐτοῦ, καὶ συνετρίβη ἀνεπανορθώτως ἡ ἀλαζονία τοῦ φασισμοῦ, οἱ κάτοικοι δὲ τῆς Φούρκας, εἶναι καὶ αὐτοὶ ἄξιοι ἴδιαιτέρας τιμῆς καὶ ἀμοιβῆς, διότι κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν σκληροτέρων μαχῶν τῆς περιοχῆς Φούρκας, μὲ ἀποκορύφωμα τὸν Προφήτην Ἡλίαν, ἐμπνευσθέντες ἀπὸ τὸν

Τέταρτη ημέρα

— Τὴν 4.1.72 ἐπεσκέφθησαν τὴν Κόνιτσαν καὶ τὰ ἀκριτικὰ φυλάκια ἀντιπροσωπείᾳ ὑπαλλήλων τοῦ Ο.Τ.Ι.Ε. Ἰωαννίνων καὶ διένειμεν διάφορα δῶρα πρὸς τοὺς στρατιώτας καὶ ἀξιωματικούς, ικαθὼς καὶ πρὸς τοὺς ὄπλίτας Χωροφυλακῆς.

— Τὴν 4.1.72 εἰς τὸ Νοσοκομεῖον τοῦ Ε. Σταυροῦ ἔλαβε χώραν ἡ ἑορτὴ τῆς κοπῆς τῆς βασιλόπιττας.

— Μὲ ἔξαιρετικὴν μεγαλοπρέπειαν ἡ Κόνιτσα ἐώρτασε τὴν 24ην ἐπέτειον τῆς ἱστορικῆς τῆς μάχης.

— Αἱ ἑορταστικαὶ ἐκδηλώσεις, τὰς ὅποιας ἐτίμησε ἡμὲ τὴν παρουσία του ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Παττακός, ἥρχισαν τὴν Κυριακὴν ἡμὲ τὴν πανηγυρικὴν δοξολογίαν εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναόν.

‘Ακολούθως εἰς τὸ Ἡρῶν ἐτελέσθη ἐπιμνημόσυνος δέησις μετὰ τὸ πέρας τῆς ὅποιας κατετέθησαν στέφανοι.

Αἱ ἐκδηλώσεις ἔκλεισαν μὲ δεξίωσιν εἰς τὸ Δημαρχεῖον μὲ ἐπίσημον γεῦμα ικαὶ μὲ λαϊκοὺς χοροὺς εἰς τὴν πλατεῖαν. Τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας κατὰ τὴν δοξολογίαν ἔξεφώνησεν ὁ Δήμαρχος Κονίτσης κ. Θωμᾶς Καρατζῆμος.

Εἰς τὰς ἐκδηλώσεις παρέστησαν ἐπίσης ὁ ‘Υφυπουργὸς - Περιφερειακὸς Διοικητὴς Ἡπείρου κ. Ἀγγελόπουλος, ὁ Διοικητὴς τῆς Μεραρχίας ὑποστράτηγος κ. Τσιλιόπουλος

μπουρλοτιέρην τῶν ψυχῶν Κ. Δαβάκην, μὲ ἐνθουσιασμὸν καὶ ποικιλοτρόπως ἔβοήθησαν τὰ μαχόμενα τμῆματά μας καὶ προσέφεραν ἀνεκτιμήτους ἐθνικὰς ὑπηρεσίας. Εἶναι μεγίστη ἡ ἀνάγκη, ὅχι μόνον οἱ Δῆμοι, ἀλλὰ καὶ τὸ ἴδιο τὸ Κράτος, διὰ λόγους κυρίως Ἐθνικοὺς ἀλλὰ ἀκόμη καὶ τουριστικούς, νὰ ἀξιοποιήσουν τὸ ἔλληνικὸν αὐτὸν ὑπερθαῦμα καὶ νὰ βοηθήσουν ποικιλοτρόπως τὴν περιοχὴν ἐκείνην, διότι ἀργὰ ἡ γρήγορα, ὁ τόπος αὐτός, θὰ γίνη τόπος Ἐθνικοῦ προσκυνήματος, ἐπειδὴ εἰς τὸν τόπον αὐτόν, ἀνεβίωσεν ἡ Δόξα τῶν Θερμοπυλῶν.

πλαισιούμενος ικαὶ ὑπὸ ἀξιωματικῶν, ὁ Νομάρχης Ικ. Λιοτόπουλος μετὰ τοῦ διευθυντοῦ τῆς Νομαρχίας Ικ. Παπαθανάση, οἱ Σύμβουλοι τῆς Συμβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς Ικ. Ἀχ. Φλούδας καὶ τῆς Περιφερειακῆς Διοικήσεως Ικ. Γύρας, ὁ Δήμαρχος Ἰωαννίνων Ικ. Φιλίππου, ὁ Α.Δ.Χ.Η. συνταγματάρχης Ικ. Λαγοπάτης, μετὰ τοῦ Διοικητοῦ Χωροκῆς Ἰωαννίνων Ικ. Μανωλάκου καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐπίσημοι, ὡς καὶ προσκεκλημένοι.

‘Ο Ικ. Παττακὸς ἐδέχθη ικαὶ ἐπιτροπὰς καὶ ἦκουσεν αἴτηματά των ικαὶ ἐξήτασε θέματα τῆς περιοχῆς Κονίτσης μὲ τοπικοὺς παραγοντας. ‘Ο δὲ Δήμαρχος Κονίτσης Ικ. Καρατζῆμος τοῦ ἔξεθεσεν τὴν ἀνάγκην ἀνακατασκευῆς τοῦ δικτύου ὑδρεύσεως τῆς Κονίτσης, περιωρισμένης ικούτης εἰς τὸν Ἀῶν, ὁ ὅποιος ‘Οιμοίως δὲ ικαὶ τῆς κατασκευῆς προβόλων ἢ καταστρέφει ἐκατονταδας στρεμμάτων ικαλιεργησίμου γῆς κατ’ ἔτος, ικαθὼς ικαὶ διὰ τὴν ἀνέγερσιν Τουριστικοῦ ξενώνος ἢ ξενοδοχείου εἰς Κονίτσαν.

— Ἐπεστρώθη διὰ τοιμέντου εἰς Κάτω Κόνιτσαν ἡ ὁδὸς ἀπὸ βρύσην καταστήματος Κρυστάλλη μέχρι οἰκίας Τσινασλανίδου, ικαθὼς καὶ ἄλλη τοιαύτη παρὰ τὴν οἰκίαν Ἀλεξάνδρου - Σκανδάρου. ‘Ηδη δὲ ἐπιστρώνεται ικαὶ ἀπὸ Περιβόλι μέχρι οἰκίας Μπούσμπουλα ὁδὸς ἐν Ἀνω Κονίτσῃ, καὶ ἀνηγέρθη ικαὶ ὁ τοῦχος ἀντιστιρίξεως εἰς Παναγίαν Ἀνω Κονίτσης κάτωθεν τῆς αὐλῆς καὶ τοῦ Πλατάνου.

— Τὴν 11.1.72 ἀφίχθη εἰς Κονίτσαν ὁ Διευθυντὴς Κοινωνικῶν ‘Υπηρεσιῶν Ικ. Δημ. Παλάσκας ικαὶ ἐπεθεώρησε τὰ ἔδω iδρύματα. Καὶ εἰς Πυρσάγιανην τὸ ἔκει Νηπιοτροφεῖον καὶ ιατρεῖον.

— Τὴν 16.1.72 ἡ ποδοσφαιρικὴ ὅμας Κονίτσης Πίνδος ἐνίκησεν ἐνταῦθα τὸν Ἀγροτικὸν Ἀστέρα Παρακαλάμου μὲ τέρματα 2—1.

— Εἰς τὸ ἐνταῦθα παρεκκλήσιον τοῦ Ἀγίου Νεομάρτυρος Γεωργίου ἐψάλη ικατανυκτικὸς Μέγας Ἐσπερινός, ικαὶ ἐτελέσθη τὴν ἐπομένην ἡ Θεία Λειτουργία μὲ τὴν συμμετοχὴν πλήθους Κονιτσιωτῶν.

— ‘Ο σκελετὸς τοῦ ἀνεγειρομένου μὲ τὴν πολίτου μας Ικ. Σεβαστιανοῦ Ιεροῦ Ναοῦ τοῦ πρωτοβουλίαν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητρο-Ἀγίου Κοσμᾶ τοῦ Αίτωλοῦ ἀποπερατώθη καὶ εἶναι ικαλιτεχνικώτατος, ικατασκευασθεὶς ἀπὸ μπετὸν ἀρμέ.

— Τὴν 23.1.72 ἔλαβε χώραν εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Α' Δημοτ. Σχολείου Κονίτσης συγκέντρωσις τῶν γονέων καὶ κηδεμόνων τῶν μαθητῶν, πρὸς τοὺς ὅποιους ὡμίλησεν ὁ Διευθυντὴς ἀύτοῦ ι. κ. Κων)νος Καραγιάνης μὲ θέμα «Τί διαβάζουν τὰ παιδιά μας καὶ τί (ἐξωσχολικὰ ἔντυπα καὶ βιβλία) πρέπει νὰ διαβάζουν».

— ‘Ομοίως τὴν 23.1.72 εἰς τὸ χωρίον Μάζι διοργανώθη ὑπὸ τῆς ’Αρχηγοῦ τοῦ ἐκεῖ Σπιτιοῦ τοῦ Παιδιοῦ κας Μαργαρίτας Κιτσάτη ἑορτή. ’Εκόπη ἡ βασιλόπιττα, καὶ ἐπαίχθη θρησκευτικὸν σκέτς μὲ τίτλον «Τὸ ἀστέρι τῆς ’Εσθήρ».

— Τὴν 26.1.72 εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ ’Εθνικοῦ Κέντρου Νεότητος ἐγένετο συγκέντρωσις τῶν μελῶν τῆς ’Ορειβατικῆς ’Οιμάδος Κονίτσης καὶ ἐκόπη ἡ βασιλόπιττα. Τὸ τυχηρὸν νόμισμα ἔλαχεν εἰς τὴν δίδαν Μαρίαν Λώλου, καθηγήτριαν, ὡς καὶ ἐνα ἀργυροῦν μπρελὸκ (κλειδοθήκη) δωρηθὲν πρὸς τὴν ’Οιμάδα ὑπὸ τοῦ Χρυσοχόου ι. κ. Σωτ. Τουφίδη.

Κατόπιν ἔλαβε χώραν προβολὴ ἐγχρώμων ταινιῶν ὑπὸ ι. κ. Γ. Ράπτη, ’Αν. Εύθυμίου καὶ Ιωάννου Καπάϊου φωτογράφου.

— ‘Ο καθηγητὴς Γυμναστικῆς ι. κ. Λεων. Δάλλας ἐργάζεται ἀόκνως διὰ τὴν ἀναδιοργάνωσιν καὶ δραστηριοποίησιν τῆς ’Ορειβατικῆς ’Οιμάδος Κονίτσης.

— ‘Ο Πρόεδρος τῆς Κοινότητος Κλειδωνιᾶς ἐπισκεφθεὶς τὸν ι. κ. Νοιμάρχην τοῦ ἐξέθηκεν τὴν ἀνάγκην τῆς ὑδρεύσεως τῆς Κοινότητός του, ικαθὼς καὶ τῆς ἀποπερατώσεως τοῦ Ιεροῦ Ναοῦ «Ἀποστόλου Παύλου».

— ‘Υπάλληλοι τῆς Νοιμαρχίας Βοιωτίας ἐπεσκέφθησαν τὰ φυλάκια Μπουραζανίου — Μολυβδοσκεπάστου καὶ διένειμον δῶρα πρὸς τοὺς ἀκρίτας μας.

— Τὴν 28.1.72 ἔλαβε χώραν ἐκπαιδευτικὴ συγκέντρωσις τῶν γεωργῶν καὶ ικτηνοτρόφων τῆς περιοχῆς εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Μορφωτικοῦ Συλλόγου ’Αγιροτικῆς Νεολαίας Κονίτσης καὶ ὡμίλησαν πρὸς αὐτούς, ὁ Διευθυντὴς Γεωργίας Ιωαννίνων ι. κ. Δημ. Γιάκος, οἱ ι. κ. Δ. Παπαγιάννης, ’Ηλ. Καρύδης, Λ. Θεοχαρόπουλος, καὶ ἄλλοι εἰδικοὶ γεωπόνοι κλπ.

— Τὴν 30.1.72 ἑορτὴν τῶν τριῶν Ιεραρχῶν ὡμίλησεν εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν τοῦ ’Αγίου Νικολάου, μετὰ τὴν Θείαν Λειτουργίαν, ὁ καθηγητὴς ι. κ. Παπανικολάου, καὶ ἐπη-

κολούθησε δεξίωσις εἰς τὸ Γυμνάσιον Κονίτσης.

— ,Αφίχθησαν ἐξ Ἀθηνῶν οἱ συμπατριῶται ι. κ. Κων)νος Παπαδημούλης καὶ Θωμᾶς Τασιούλας. ’Εκ Θεσσαλονίκης ὁ ι. κ. Χαράλ. Παπαϊωαννίδης, ἐκ Γρεβενῶν ὁ ι. κ. Κων)νος Μπούσμπουλας, ἐξ Η.Π.Α. ὁ ι. κ. Κων)νος Ματσῆς καὶ ἐξ Αὐστραλίας ὁ ι. κ. Κων)νος Λώλος. ’Ανεχώρησαν ἐκ Βουρμπιάνης δι’ Ἀθήνας οἱ ι. κ. Γεωρ. Παπακώστας καὶ Κων. Τέρτσης. ’Εξ Ἀθηνῶν ἐπίσης ὁ ι. κ. καὶ ἡ ι. κ. Θωμᾶ Ζώη, ὁ ι. κ. Δημ. Τσάνος καὶ ἡ μήτηρ του ι. κ. ’Ανδρομάχη.

— Τὴν 26.12.71 ἐτελέσθησαν ἐνταῦθα οἱ γάμοι τοῦ ι. κ. Σωτηρίου Τουφίδου Χρυσοχόου μετὰ τῆς δίδος Χρυσάνθης Μήτσιου ὑπαλλήλου Ε.Ο.Π.

— ’Απεβίωσαν τὴν 12.1.72 ὁ Χαράλαμπος Κ. Τσούκας, ἔτῶν 87. Τὴν 16.1.72 ἡ γηραιὰ δέσποινα ’Αριστέα χήρα ’Αλ. Οίκονομίδου, ἔτῶν 84. Καὶ τὴν 20.1.72 ὁ ’Αριστοτέλης Χρ. Κούσιος, ἔτῶν 65.

ΑΦΙΞΕΙΣ — ΑΝΑΧΩΡΗΣΕΙΣ

— ’Αφίχθησαν ἡ ἐπανέκαμψαν, ἐξ Ἀθηνῶν ὁ ι. κ. Θωμᾶς Ζώης, ὁ Είρηνοδίκης μας κ. Γεώργιος Σερδένης, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης μας ι. κ. Σεβαστιανός, ὁ ι. κ. Στέφανος Φλίνδρης, ὁ ι. κ. Σωτ. Τουφίδης, ὁ ι. κ. Δημ. Σωτηρίου ι. κ.ά.

— ’Ανεχώρησε ιμετατεθεὶς εἰς Ιωάννινα ὁ γεωπόνος ι. κ. ’Αντώνιος Μάντζος, τέως διευθυντὴς τῆς ’Αναγνωστοπουλείου Σχολῆς.

— ‘Ο ι. κ. Νίκος Γ. Παναγιωτίδης ἐγένετο πατὴρ ἄρρενος τέκνου.

— Τὸν ’Ιανουάριον ἐτελέσθησαν εἰς Κόνιτσαν οἱ γάμοι τοῦ ι. κ. Σπωρίδωνος Σ. Δελή μετὰ τῆς ἐκ Κλειδωνιᾶς δίδος Εύφροσύνης Ν. Κέντρου. Τὴν δὲ 20.2.72 ὅμοίως τοῦ ι. κ. Νικολάου Π. Γαϊτανίδου μετὰ τῆς δίδος Λουκίας Ι. Λάικκα ἐικ Καλλιθέας.

— ‘Ο ι. κ. Σταύρος Κέντρος, φοιτητὴς ἐκ Τσαμαντά, καὶ ἡ δὶς Κασσιανὴ Δ. Σταυρίδου, σπουδάστρια Παιδ. ’Ακαδημίας, ἐκ Κονίτσης, (’Ελευθέρου), ἀντήλλαξαν ἀμοιβαίαν ὑπόσχεσιν γάμου.

ΑΠΕΒΙΩΣΑΝ: Τὴν 5.7.72 εἰς Πηγήν, ὁ Παναγιώτης Χατζῆς ἔτῶν 80, καὶ εἰς Κόνιτσαν ὁ Χαϊδὴρ ’Ισμαήλ Σκούρας ἔτῶν 85, εἰς Ἀμάραντον ἡ ’Αθανασούλα χήρα Χρ. Μάκκα, μήτηρ τοῦ Γ. Μάκκα, Κοινοτ. Γραμματέως,

έτων 89. Τὴν 6.2.72 ἀπεβίωσεν εἰς Ἱωάννινα καὶ ἐκηδεύθη εἰς Κόνιτσαν, ἡ Μαρία χήρα Τάκη Λώλου, ἔτῶν 95. Καὶ τὴν 7.2.72 ἀπεβίωσεν ἐνταῦθα ἡ Φανή Κ. Γκίκα ἔτῶν 72 μήτηρ τῆς κ. Βάσως Ρούση.

— Προσεκλήθησαν ὡς ἐπισκέπτριαι Ἀδελφαὶ εἰς τὸ Ἀγροτικὸν Ἰατρεῖον Ἀγ. Παρασκευῆς ἡ Μαργαρίτα Μήνου καὶ Πυρσόγιαννης ἡ Εὐτυχία Μίνου.

— ‘Ο Πρόεδρος Κοινότητος Πληκατίου, ἐζήτησεν ἀπὸ τὴν Νομαρχίαν τὴν ἀποστολὴν προωθητῆρος διὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς ἀμαξιτῆς ὁδοῦ ἐντὸς τῆς Κοινότητος, καὶ τὴν καταπικευὴν ιμιᾶς γεφύρας ἐπὶ τῆς Ἐπαρχιακῆς ὁδοῦ.

— Τὴν 4.2.72 ἔξερράγη πυρκαϊὰ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Γεωργίου Κρυστάλλη ἐν Κάτω Κονίτσῃ ἐξ ἀναφλέξεως ὑγραερίου.

— ‘Ο ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Πατταϊκός ἐκανοποίησεν καὶ εἰς τὸν κ. Δήμαρχον Κονίτης, ἀντίγραφον ἐγγράφου του ἀποσταλέντα εἰς ἄρμοδίους ‘Υπουργοὺς καὶ παράγοντας, διὰ τὰ ζητήματα τῆς Ἐπαρχίας.

— Τοι τὴν ἐπίλυσιν θεμάτων ἡσφαλισμένων. Ήελτίωσιν ὁδικοῦ δικτύου. Δι’ ἐκτέλεσιν τουριστικῶν ἔργων. Διὰ πραγματοποίησιν ἀναδασμοῦ. Ἐκμετάλλευσιν δασῶν, τακτοποίησιν ἀγροτικῶν καὶ δασικῶν ὁδῶν, προγραμματισμὸν ἔργων εἰς Ἐπαρχίαν, δι’ ἀττιορρόφησιν ἔργατικοῦ δυναμικοῦ.

— Τὸ Καρναβάλι στὴν Κόνιτσα, εἶχεν λίγες ἐφέτος ἐκδηλώσεις, μὲ ιμεταμφιεσμένους. Τὴν 19.2.72 ἔλαβεν χώραν παιδικὴ ἀποκριάτικη γιορτὴ στὴ Λέσχη Α. Φ. Κονίτης. Στὸ καφενεῖο Σπύρου Σδράβου, διασκέδασις ἡμέριας πρωΐνες ὥρες.

— Κάηκε ἔλατος στὶς Καρυές, ιαθὼς καὶ στὴν Κάτω Κονίτσα. Τὴν Καθαρὰ Δευτέρα λόγω ιακοκαιρίας, ἐλάχιστοι βγῆκαν γιὰ κούλουμα.

— Τὴν 5.2.72 στρῶμα χιόνος ἐκάλυψε τὴν Κόνιτσαν. Ἡ συγκοινωνία μετὰ τῶν χωρίων τῆς Λάκκας Ἀώου διεκόπη.

— Τὴν 6.2.72 εἰς τὴν Πνευματικὴν Στέγην Κονίτης ἐδόθη ιμικρὰ ἐορτὴ ὑπὸ τῶν τριῶν Δημοτικῶν Σχολείων, ἀφιερωμένη εἰς τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχας.

— ‘Αντικαταστήσας τὸν κ. Λάζαρον Γιανντσιούλην, ἀνέλαβεν τὰ ιαθήκοντά του ὁ νέος Πρόεδρος τῆς Κοινότητος Πυρσόγιαννης κ. Φίλιππος Περώνης.

— Τὴν 8.2.72 μετέβησαν εἰς Ἀγίαν Παρα-

σκευὴν ὁ διευθυντὴς Γεωργίας Ικ. Δ. Γιάκος μετὰ τῶν γεωπόνων Ικ.κ. Ν. Ρούγγα καὶ Γ. Γουναρᾶ, καὶ ὡμίλησαν πρὸς τοὺς συγκεντρωθέντας κατοίκους, μὲ θέμα τὰς συγχρονισμένας γεωργοκτηνοτροφικὰς ἐκμεταλλεύσεις. Προέβησαν δὲ καὶ εἰς προβολὴν ἐγχρώμων σχετικῶν εἰκόνων.

— Τὴν 9.2.72 ἐπεσκέφθη τὴν Κόνιτσαν ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Στρατοῦ ἀντιστράτηγος κ. Βασίλειος Τσούμπας.

— Τὴν 16.2.72 ἐωρτάσθη εἰς τὸ χωρίον Πληκάτι ἡ ἐπέτειος τῆς ἀνευρέσεως τῆς Ἱερᾶς καὶ θαυματουργοῦ Εἰκόνος τῆς Παναγίας.

— Τὴν 18.2.72 ἐπὶ τῇ εύκαιρίᾳ τοῦ ἐορτασμοῦ τῆς ἐπετείου τῆς ίδρυσεως τοῦ ΝΑΤΟ, ἔλαβον χώραν εἰς Κόνιτσαν αἱ ἐξῆς ἐκδηλώσεις: Κατετέθη στέφανος εἰς τὸ Ἅρων τῆς ἀγορᾶς ὑπὸ τοῦ κ. Στρατιωτικοῦ Διοικητοῦ Κονίτης, καὶ ικατόπιν ἐπηκολούθησε σχετικὴ ὄμιλία ὑπὸ τοῦ Ιδημοδιδασκάλου κ. Ἰω. Βίλλη, εἰς τὴν Πνευματικὴν Στέγην, τὴν ὁπίσιαν παρηκολούθησαν αἱ ἀρχαὶ καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἀκροαταί.

— ‘Υπὸ τοῦ ‘Υπουργείου Κοινωνικῶν ‘Υπηρεσιῶν ἐνεκρίθησαν ιδιὰ τὸ τρέχον οἰκονομικὸν ἔτος 1972 αἱ ἀκόλουθοι πιστώσεις διὰ τὰ ἐξῆς ίδρυματα τῆς περιοχῆς μας: Ἐθν. Ὁρφανοτροφεῖον Ἀρρένων Κονίτης 107.000 δρχ., Ἀγροτικὴ Μεταβατικὴ Οἰκοκυρικὴ Σχολὴ Πυρσόγιαννης 10.000, Ἐθνικὸν Ἀγροτικὸν Νηπιαγωγεῖον Ἀγ. Παρασκευῆς 18.000.

— ‘Η κυρία Βάσω Κ. Ρούση κατέθεσεν ἀντὶ μνημοσύνου, εἰς μνήμην τῆς πενθερᾶς της Αἰκατερίνης Α. Ρούση εἰς τὸ Γηροκομεῖον Κονίτης δρχ. 500.

— Τὴν 24.2.72 εἰς τὸ χωρίον Νικάνορα ἐφονεύθη ὁ Βασίλειος Π. Μήτσικας ἔτῶν 52 συνεπείᾳ ἐκπυρσοκρότησεως τοῦ ικυνηγετικοῦ ὅπλου του, πληγεὶς εἰς τὴν κεφαλήν.

— Δύο νέα πρατήρια ἔκαναν προσφάτως ἐναρξιν λειτουργίας εἰς Κόνιτσαν.

Τὸ ἔνα εἶναι πρατήριον ἐσφραγισμένων νωπῶν πουλερικῶν τοῦ κ. Μηνᾶ Κήτα. Τὸ ἄλλο εἶναι πρατήριον ὑγρῶν καυσίμων τῶν Ἀδελφῶν Λώλου ἐναντὶ τοῦ Ἐθνικοῦ Ὁρφανοτροφείου.

— ‘Αφίχθη καὶ ἀνέλαβε τὰ ιαθήκοντά του ὁ νέος Ἰατρὸς τοῦ Νοσοκομείου μας (τοῦ Ε.Σ.) κ. Μιχαὴλ Χουρδάκης.

— ‘Ομοίως ἀνέλαβεν ὑπηρεσίαν εἰς τὸ Ἀγροτικὸν Ἰατρεῖον Μελισσοπέτρας ὁ Ἰατρὸς κ. Ἀπόστολος Κυριαζῆς.

